

KAIP PARUOŠIAMOS, RENKAMOS IR SPAUSDINAMOS „NAUJIENOS“

Tūkstančiai lietuvių skaito Naujienas, bet labai mažas jų skaicius žino, kaip dienraštis yra prirašomas, renkamas, paruošiamas ir spausdinamas.

Kas buvo Naujienose, tai matė grupelė žmonių ofise, matė jų redaktorių ir pastebėjo kelis darbininkus dirbtuvėje. Jam galėjo susidaryti įspūdis, kad dienraštį paruošia keli žmonės. Tikrumoje gi Naujienose dirba didokas būrys žmonių. Neapsiriksime, jei pasakysime, kad Naujienose dirba žmonės dieną ir naktį. Vieni darbą pradeda penktą valandą ryto, kiti ateina 8-tą, tretį devintą, ketvirtį 2 valandą po pietų, o dar kiti ateina dirbti 7-tą valandą vakaro. Yra ir dar vėliau ateinančių. Todėl ir netenka stebėtis, kad Naujienos visą laiką užia, kaip avilys. Ryta ir vakarą čia žmonės juda, skuba, kad laiku suspėtų atlikti darbą.

Paprastai naujieniečiai apie save mažai tepasakoja, bet 40 metų jubiliejaus proga, manau, verta papasakoti, kas Naujienas paruošia, kaip jas surenka ir išspausdina, kad skaitytojas, gavęs dienraštį, pažintų ir žmones, kurie kiekvieną raidę eilutėn pastato, kiekvieną kablelį į savo vietą padeda.

DR. PIJUS GRIGAITIS — VYRIAUSIAS REDAKTORIUS

Dr. Pijus Grigaitis

Dienraštį leidžia specialiai suorganizuota Naujienų Bendrovė. Bendrovės šerinkai yra Naujienų savininkai ir šeimininkai. Jie išrenka direktorių bendrovės reikalams tvarkyti, o pastarieji paskiria valdybą, kuri ir tvarko visus dienraščio ir bendrovės reikalus.

Naujienų B-vės prezidentas yra Dr. Pijus Grigaitis. Jis yra ir vyriausias Naujienų redaktorius.

Dr. Grigaičiui tenka spręsti visa eilė sudėtingų bendrovės reikalų. Jis vadovauja redakcijai. Jis pats rašo dienraščio įžanginius ir apžvalgas. Jis peržiūri politinius straipsnius ir padaro prieraišus. Jis duoda kitiems redaktoriams instrukcijas, kaip tvarkyti kasdien kylančias problemas.

Dr. Grigaičio pavadotoju yra Kostas M. Augustas. Per jo rankas eina visi Naujienoms siunčiami bendradarbių straipsniai. Minėtus straipsnius jis turi perskaityti, kalbą ištaisyti, apbraukti ir paruošti spaudai. Dažnai atsiųstus straipsnius jam tenka perrašyti.

Visos Naujienoms siunčiamos korespondencijos taip pat eina per Augusto rankas. Jam tenka jas paruošti spaudai ir tuojau nešti į spaustuve. Dažnai, kai Dr. Grigaičiui tenka išvažiuoti

Amerikos Lietuvių Tarybos ar kitais politikos reikalais, tai Augustas rašo editorialus ir apžvalgas.

Kostas M. Augustas

Tarptautines žinias tvarko Stasys Vainoras. Lietuvoje jis redagavo jūrininkų leidžiamą laikraštį. Vainoras pats yra buvęs jūrininkas ir pasaulį yra apvažinėjęs. Karo metu jis aktyviai dalyvavo kovoje prieš vokiečius ir rusus, o vėliau jam pavyko pasiekti Skandinaviją, iš kur persikėlė į Ameriką.

Vainoras yra pirmo Naujienų puslapio redaktorius. Jis atidžiai seka tarptautinius įvykius, peržiūri paskutines telegramas, o vėliau padaro dienraščio skaitytojams svarbiausių žinių santraukas. Be to, jis seka ir radijo pranešimus, kad galėtų informuoti skaitytojus apie pačius naujausius įvykius. Seka, kas darosi Amerikoje, Europoje ir kitose vietose.

Stasys Vainoras

Savo darbą jis pradeda vėlai, kad galėtų paruošti pačias naujausias žinias, o vėliau skuba, kad laiku galėtų nunešti jas į rinkykla.

„Kalbos dalykų“ skyrių redaguoja ir daugumą Chicago žinių tvarko Dr. P. Jonikas. Jis seka svarbesnius Chicago įvykius ir informuoja skaitytojus. Jis palaiko ryšius su Chicago ir jos apylinkių korespondentais, jis susisiekią su įvairių draugijų ir klubų atstovais, kad gautų iš jų svarbesnius nutarimus ir paruoštų juos spaudai.

Betvarkant kai kurias vietas žinias, Dr. Jonikui tenka ir į susirinkimus nueiti, ir su atvykusiais žymesniais asmenimis interview padaryti, svarbesnių įvykių užkulisius patirti.

Dr. Petras Jonikas

Dr. Jonikui vietos žinias tvarkyti padeda Albinas Morkus. Jis perrašo kai kuriuos atsiųstus raštus, nuceina į susirinkimus, aprašo vaidinimus, paruošia recenzijas.

Albinas Morkus

Redakcijos darbas yra labai susipynęs. Kiekvienas redaktorius turi savo sritį, bet dažnai meniniame gyvenime.

NAUJIENŲ ADMINISTRACIJA

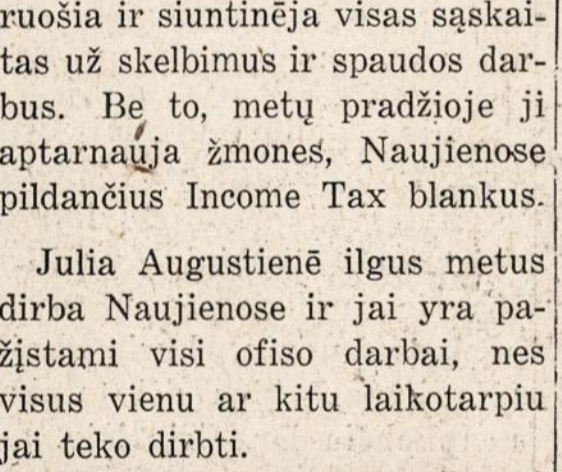

Naujienų ofiso tarnautojai. Iš kairės į dešinę matome: Juliją Augustienę, Aldoną Valaitytę, Martyną Gudelį ir Brigitą Paliliūnaitę

Martynas Gudelis Naujienų administratorius. Kelis metus jis dirbo Redakcijoje, tvarkė pirmąjį puslapį, bet pastaraisiais metais jis įpareigotas administracijos reikalus tvarkyti. Daugiausia laiko jis pašvenčia skelbimams.

Naujienų atskaitomybę ir knygas veda Julia Augustienė. Ji paruošia visas bendrovės atskaitas mėnesiniams direktorių susirinkimams, ji paruošia metines atskaitas vyriausybei, ji ruošia ir siuntinėja visas sąskaitas už skelbimus ir spaudos darbus. Be to, metų pradžioje ji aptarnauja žmones, Naujienose pildančius Income Tax blankus.

Julia Augustienė ilgus metus dirba Naujienose ir jai yra pažįstami visi ofiso darbai, nes visus vienu ar kitu laikotarpiu jai teko dirbti.

Brigita Paliliūnaitė, Naujienų telefonistė

Brigita Paliliūnaitė yra Naujienų telefonistė, switch-board operator. Jai tenka atsakyti į kiekvieną pašaukimą telefonu. Daugelį klausimų klientams ji pati ir atsako, o jeigu kas kreipiasi specialiu reikalu, tai panelė Brigita sujungia su dalyką žinančiu tarnautoju.

Be telefono, Brigita atlieka visą eilę kitų darbų. Ji prižiūri prenumeratorių atskaitomybę. Ji laiku išpėja tuos, kurie dėl įvairių priežasčių suveloėja laiku užmokėti prenumerata. Ji atviruku praneša pinigų atsiuntusiems skaitytojams. Gautas sumas ji įrašo į kortas ir atitinkamai pratęsia laikraštį. Beveik visi skaitytojai gauna atviruką su B. P. inicialais. Tai yra pa-

vietos žinių redaktoriui tenka pagelbėti tarptautinių žinių redaktoriui, dažnai vyriausiam redaktoriui tenka padiktuoti vietos žinutę.

Be to, visi redaktoriai, be savo srities, dirba ir kitus darbus. Jie rašo straipsnius apie gerai jiems pažįstamas problemas, verčia ir patys rašo knygas, aktyviai dalyvauja visuotiniame gyvenime.

tiktai jam pavestą, bet ir kito bendradarbio darbą. Gautus skelbimus jis turi tuojau nunešti į spaustuve, o žinias pranešti Redakcijai.

Į Naujienas kiekvieną dieną užeina daug žmonių. Daugiausia jiems rūpi laikraščio reikalai, bet dažnai žmones kreipiasi ir kitais reikalais. Tenka teikti jiems prašomus pažįstamų adresus, nurodyti, kur ir kaip surasti pageidaujamą dalyką, surasti paskelbtą žinią, padaryti dokumentą ir kt. Ofiso tarnautojai stengiasi padėti kiekvienam klientui. Ofiso darbas sunkus ir sudėtingas, bet jis įvairus ir įdomus. Viskas reikia laiku ir tiksliai atlikti, bet yra progos būti pačiame lietuviško gyvenimo sūkurėje.

NAUJIENŲ SPAUSTUVĖ

Dabar eisime į spaustuve, pačią svarbiausią Naujienų darbotviete. Jon redaktoriai neša savo raštus, į ją ofiso tarnautojai skuba su skelbimais ir spaudos darbais.

Naujienų spaustuvelyje yra še skyriniai: rinkykla, liejykla, puslapių laužymo ir spausdinimo skyrius. Kiekvienas jų atlieka svarbų darbą.

Mikas Šileikis

Naujienų spaustuovės vedėjas yra Mikas Šileikis. Jis yra patyręs spaustuvinių darbus, dirbęs keliose spaustuovėse. Naujienų spaustuvelyje jis jau dirba daugiau 30 metų. Šileikis moka visus spaudos darbus. Jis gali dirbti prie linotipo, gali raides rinkti rankomis. Jis gali klėses nuliuti ir puslapį sulaužyti. Šileikis moka skelbimą surinkti ir knygą išspausdinti. Dirbtuvėje nėra tokio darbo, kurio jis negalėtų atlikti.

Savo laiku Šileikis baigė spaustuvinių mokyklą ir susipažino su spaudos darbo pagrindais, todėl ir netenka stebėti, kad darbas jo rankose bėgte bėga.

Bet Naujienų Šileikis yra ne vien tik geras spaustuvininkas. Jis moka rašyti ir teptuką vartoti. Dažnai dienraščio puslapiai yra jo plunksnos darbas pajvairinti, o Liteartūra ir Meno Skyrius jo paveikslais išpuošti. Šileikis iš prigimties yra menininkas. Jis baigė Aukštąjį Meno Mokyklą, gavo diplomus, dalyvavo įvairiose parodose ir pardavė daug savo paveikslų. Jis yra plačiai žinomas amerikiečių meno sluoksniams. Kiekvieną sezoną jis yra kviečiamas dalyvauti parodose ir skaityti paskaitas. Bet Šileikis anksti suprato, kad Amerikoje vien tik iš teptuko sunku gyventi. Jis išmoko spaustuvininko amato ir šiandien ne tik sau duoną užsidirba, bet turi progos ir kurti. Amerikos meno kritikai pripažįsta, kad Šileikis yra smėlio kopų piešėjas — meistras.

Naujienos skaito didelė garbė turėti tokį žmogų savųjų tarpe. Šileikis yra Naujienų šerinkas ir direktorius. Jis yra tiesioginis visų spaustuovės darbininkų viršininkas.

Kiekvienas, pasiėmęs dienraštį į rankas, pirmiausia pasižiūri į paveikslus. Tuos paveikslus nulieja vienas seniausių ir pastoviausių spaustuovės darbininkų Antanas Salasevičius.

Antanas Salasevičius

Naujienose pradėjo dirbti 1930 m. balandžio 30 d. Jis atlieka įvairiausių spaudos darbus, padaro (iš metalo atlieja) klėses, etc. Jis yra nuoširdus ir rūpestingas darbininkas bei stambus Naujienų bendrovės šerinkas.

Juozas Tamas yra spartus Naujienų rinkėjas. Be straipsnių ir knygų, Tamui kasdien tenka rinkti editorialai ir apžvalgos. Tamas gerai pažįsta linotipą ir moka jį pataisyti, jei kartais kas sukliūva. Be to, Tamas pažįsta elektrą. Jeigu reikia kur praveisti naują liniją ar pataisyti jau esamoji, Tamas greitai ir skubiai tai atlieka.

Juozas Tamas

Juozas Tamas yra geras artistas. Keliais atvejais jis yra vaidinęs Chicagoje. O Naujienų rinkyklos metu jis labai puikiai sustato tūkstančius automobilių; jie sutelpa mažame plote, ir laisvai gali išvažiuoti.

Sunkiausia ir sudėtingiausia rinkyklos darba atlieka Juozas Judickas. Jam tenka surinkti visi tie smulkūs skelbimai, kuriuos jis matote paskutiniuose dienraščio puslapiuose. Jis turi rinkti smulkesniu šriftu, kad viską sutalpintų į nurodytą, dažnai labai mažą vietą. Jojo darbas nepaprastai kruopštus, reikalingas ypatingo dėmesio, ir tuo pačiu metu nepaprastai skubus. Jis turi būti atliktas laiku, kad nesutrukdytų laikraščio eiti į mašiną. Dažnai, kai skelbimas tik paskutinę minutę ateina į Naujienas, Judickui tenka jis verstį į lietuvių kalbą ir rinkti.

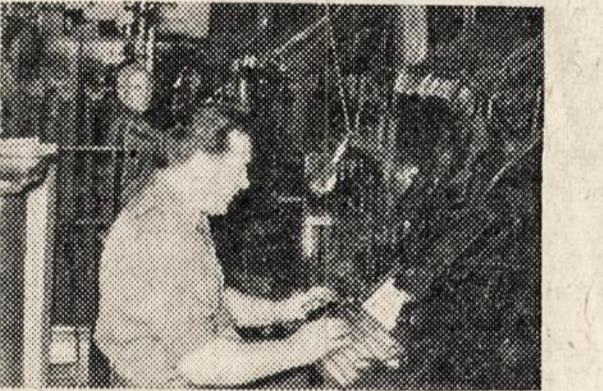
Judickas aktyviai dalyvauja visuomeniniame judėjime. Jis buvo Amerikos Legijono Dariaus-Girėno Posto komandierius ir kiekvieną metą išrenkamas į šio posto vadovybę.

Straipsnius, korespondencijas ir vietas žinias renka Kazys Januta. Lietuvoje jis universitete baigė teisių fakulteto teisių skyrių. Vokietijoje pramoko linotipininko amato ir jau kelintas metas dirba Naujienose.

Kazys Januta dažnai parašo žinelių ir straipsnių aktualiais

lietuvių visuomeninio bei kultūrinio pobūdžio klausimais. Daugiausia pasirašo pseudonimu — J. Klauseikis. Janutos rašiniai pasižymi aštria logika, dažnai atmiešti stipriu humoru.

Vytautas Čepas renka pirmą puslapį, straipsnius ir knygas. Jis yra patyręs rinkėjas, šį darbą dirbęs Lietuvoje, Vokietijoje ir Amerikoje.

Vytautas Čepas prie linotipo

Paskutinėmis savaitėmis linotipu praktikuojasi ir Andrius Mironas. Jis jau yra susipažinęs su pagrindinėmis rinkimo taisyklėmis, o dabar stengiasi įgusti mašiną vartoti.

Kada rinkėjai surenka straipsnius ir skelbimus, jie padaro surinktos medžiagos atspaudą ir duoda korektoriui patikrinti. Jis atidžiai skaito kiekvieną straipsnį ir eilutę, kad kiekviena raidė būtų savo vietoje ir kablelis padėtas ten, kur reikia. Jei bet kuris spaudos ženklas yra ne vietoje, korektorius taiso atspaudą, gražina klaidą padariusiam rinkėjui, kad jis visą eilutę naujai perrinktų.

Paskutiniais metais Naujienas koreguoja Vincas Poška. Jis ilgus metus dirbo Naujienų Redakcijoje, tvarkė pirmą puslapį ir vedė vietos žinias, bet dabar jau kelintas metas taiso klaidas.

V. Poškos ištaisytos skiltys rinkėjų yra pataisomos, M. Page'iaus sudedamos ir puslapius, techniškai tarant, sulaužomos, dar kartą patikrinamos, o tada visus puslapius jau eina į spausdinimo skyrių, kuris yra Naujienų beismonte.

SPAUSDINIMO SKYRIUS

Juozas Šmotelis yra ilgametis Naujienų spausdinimo skyriaus (Press Room) vedėjas. Ne metus, bet dešimtmečius Šmotelis leidžia į didžiąją mašiną Naujienas, kurias jūs ir mes kiekvieną skaitome.

Buvo laikotarpis, kada Naujienos turėjo bėdos su šiuo savo skyriumi. Tai mašinos neveikdav, tai mašinistai šluobodavo, tai kitoks trukumas kildavo. Spaudos skyrius Naujienoms buvo didelių rūpesčių šaltiniu. Šmotelis, matydamas blogumo šaknis, ryžosi šį reikalą Naujienoms sutvarkyti. Pats nebūdamas mechanikas ir neturėdamas jokios nuovokos apie mašinas, ryžosi išmokti šio darbo. Būdamas žemaitiško būdo, jis ryžosi ir išmoko.

Šiandien jam yra žinomas kiekvienas didžiosios mašinos sraigtelis. Daugelį josios dalių jis pats padarė, įvedė visą eilę pakeitimų. Komplikuoatą didįjį presą jis taip gerai pažįsta, kad vien tiksliai iš balso jis jau žino, kurioje vietoje ieškoti kliūtis. Kada Šmotelis paėmė savo žinion spausdinimą, Naujienų vadovybei nebuvo jokio rūpesčių. Per 30 metų Šmotelis kiekvieną dieną buvo savo darbo vietoje, per 30 metų skaitytojai tvarkingai gaudavo jo spausdintą laikraštį.

Šmotelio pavadotojas yra Jonas Janulaitis, žinomo lietuvių istoriko giminaitis. Janulaitis atvažiavo į JAV prieš kelis metus. Po karo Janulaitis kurį laiką gyveno Anglijoje. Iš ten rašinėjo straipsnius, informavo apie po-
(Tęsinys 2-me pusl.)

karinį lietuvių ir anglų gyvenimą. Dabar rašinėja žinelių iš Chicagos lietuvių gyvenimo. Anglijoje jam teko dirbti audimo dirbtuvėse, o Amerikon atvažiavęs kurį laiką dirbo plieno liejyklose, o pastaruoju metu spausdina Naujienas. Jis jau tiek yra pramokęs valdyti didįjį presą, kad gali ir vienas jį "runyti".

Steponas Lavickas

Lietuvoje St. Lavickas ilgus metus mokytojavo. Amerikoje kurį metą dirbo Gary plieno dirbtuvėse, bet pastaraisiais metais dirba Naujienose.

Darbas nebaigiamas laikraščio išspausdinimu ir suvyniojimu. Jis turi būti tuojau išvežtas į paštą ir Chicagos kioskus. Šį darbą atlieka Juozas Žukauskas. Vos baigiami risti pirmieji maišai, Žukauskas juos susimeta į savo sunkvežimį ir skuba į paštą. Išmetęs pirmuosius, jis grįžta atgal ir kraunasi naujai paruoštus maišus, ir vėl skuba. Nuvežęs į paštą, Žukauskas skuba išvežioti Naujienas Chicagos kioskininkams. Vėliau veža į Cicero, Roselandą ir kitas Chicagos apylinkių sritis.

Jonas Janulaitis

Ant šmotelio ir Janulaičio pečių gula visas spaudinimo darbas.

NAUJIEŲ SIUNTINĖTOJAI

Kada paruoštus puslapius rakina į mašiną, pirmųjų egzempliorių laukia laikraščio siuntinėtojai. Darbą jie pradeda pora valandų anksčiau. Jiems reikia susitvarkyti adresu, paruošti pašto maišus. Vos pirmieji egzemplioriai išmetami iš spausdinimo mašinos, tuojau juos ima siuntinėtojai, prisega mašinomis adresu ir meta į maišus.

Kostas Paliliūnas

Vyriausioju Naujienų siuntinėtoju yra Kostas Paliliūnas, ofise dirbančios Brigitos Paliliūnaitės tėvas. Jis turi prižiūrėti, kad kiekvienam prenumeratoriui būtų išsiųstas Naujienų egzempliorius, kad kiekvienas platintojas gautų atitinkamą kiekį, kad visi siuntiniai būtų sudėti į specialiai skirtus pašto maišus, ir, svarbiausia, kad kiekvienas maišas su laikraščiais pašto viršininko nustatytu laiku būtų nuvežtas į nurodytą stotį.

Šiame atsakomajame darbe Paliliūnui talkininkuja Edvardas Kupreišis, Natalija Lavickienė, Steponas Lavickas, Vytautas Lukas, o kartais ir kiti.

Edvardas Kupreišis

Kalbant apie Lavickus, reikia pasakyti, kad Steponas Lavickas yra Naujienų namo prižiūrėtojas. Lavickai gyvena pačioje Naujienose, prižiūri namą ir padeda atlikti įvairius sudėtingus laikraščio darbus. Be to, Steponas Lavickas yra Naujienų archyvaras.

Vyriausiasis "Naujienų" Redaktorius Dr. Pijui Grigaičiui

Gerbiamasis Redaktoriau!

"Naujienos" mus lanko eilę metų ir yra tapę mūsų geriausiu draugu. Jose randame viską, kas šiais civilizacijos laikais reikalinga. Šiandien "Naujienos" švenčia keturiasdešimt metų amžiaus. Su džiaugsmu sveikiname mūsų mielą dienraštį, kuris mums tapo lygus duonai kasdieninei. Taipgi sveikiname Dr. Pijū Grigaitį, kurio apžvalgos mums ypatingai patinka. Tegyvuoja "Naujienos"!

Stefanija ir Justinas Pilka

Sveikinimai Naujienoms

1954 m. vasario 12 d., Detroit, Mich.

Visuotinas Amerikos Lietuvių Seimas

Rezoliucija Lietuvos laisvės klausimu

Vienas svarbiausių įvykių Amerikos lietuvių visuomeniniame gyvenime per paskutinius 25 metus buvo Visuotinas Amerikos Lietuvių Seimas, 1914 m. spalio 1, 2 ir 3 d.d., Brooklyne, kur dalyvavo apie 300 delegatų nuo draugijų, susivienijimų, partijų, klubų ir kitokių organizacijų iš visos Amerikos lietuvių kolonijų.

Kazys Baronas (Valys)

kuris pradėjo dirbti Naujienose beveik nuo pat jų įsisteigimo. Tvarė Chicagos žinias, o vėliau pirmą puslapi. Dėl ligos iš Naujienų pasitraukė 1938 m. Mirė 1949 metais lapkričio 30 dieną.

Petras Martinkaitis (Senas Petras)

per daugelį metų buvo Naujienų bendradarbis. Mirė 1953 m. gegužės 5 dieną.

Susivienijimas Lietuvių Namų Savininkų Bridgeporte

Susivienijimas Lietuvių Namų Savininkų Bridgeporte buvo įsteigtas 1919 metais, kovo 3 d.

Tai yra nepartinė organizacija, kuri rūpinasi ne vien tik savo narių reikalais, bet taip pat prisideda ir prie lietuviškos veiklos.

Susivienijimo nariai moka po 25 centus per mėnesį. Reikalui esant gauna teisinius patarimus ir pagalbą. Nariui mirus, susivienijimas parūpina gėlių vainiką ir paremia velionio gimines.

Vieni pirmųjų Susivienijimo veikėjų, kurie ir dabar dar darbiškai dalyvauja organizacijos gyvenime, yra Thomas S. Janulis, Stasys Kunevičia, Petras Rumšišas, Antanas Šimkus, Petras Juozapavičius, Mykolas Masionas ir daug kitų.

Dabartinė valdyba: Pranas

Antanas Vaivada

kuris per keletą metų dirbo Nau-

V. B. AMBROSE

"Naujienos" ir mes

"Jeį nori gauti darbo," tai skaityk "Naujienas"! Šitokis svarbus pranešimas telpa "Naujienose" kasdien. Per tą eilę metų visi, kurie surado sau darbą, yra dėkingi, kad skaitė "Naujienas." Kas skaito "Naujienas," tas bus nedykas.

Visuomenės laikraštis

"Naujienos" yra vienintelis visuomeninis laikraštis visame lietuvių pasaulyje. Jisai tikrai atstovauja visiems žmonių reikalams, ypač darbininkų. Tiesa, vyriausiasis redaktorius yra socialistas Dr. P. Grigaitis, kuris pasizymi savo gabumais atsilaukiyti prieš visus ir visokius visuomenės ir "Naujienų" priešus.

"Naujienos" pirmutinės

"Naujienos" pirmutinės išėjo už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą. Dabar tebekovoja antrą kartą už laisvą Lietuvą, kurią komunistai turi paverge. Pirmutinės sėkmingai suorganizavo Lt. Vaitkaus sėkmingą perskridimą per Atlanto okeaną.

Dienraščio įvairumas

"Naujienos" kasdien yra kaip gautas naujas laiškas. Skaityk ir norėk. Įvairumo netrūksta. Nemokamai telpa visi ir visokie įvairūs pranešimai apie draugystę, veiklą, biznierių eiklą ir paskirų asmenų gyvenimą: jų išvykimus ir grįžimus iš atostogų, jų vedybas ar šeimos padidėjimus.

Be to, žinios iš viso pasaulio. Redakcijos vedamieji yra ne vien informuojantys, bet karūti ir pamokinantys dienos klausimais, vietos ir pasaulio mastu. Kas skaito "Naujienas," tas viską žino, kas dedasi pasaulyje.

Bažnyčios nekovoja

"Naujienos" yra laisvos, bet ne laisvamaniškos. Jos bažnyčių neneigia, su jomis kovos neveda. Reikarėiais telpa rimtos bažnyčių vadų kritikos.

Siaip, galima drąsiai pasakyti, kad "Naujienas" mėgsta skaityti visi geri lietuviai, be skirtumo tikybinių pažiūrų. Yra ir raudonesnės už mane spalvos žmonių, kurie skaito "Naujienas" vien dėl to, kad neapkenčia Dr. Grigaičio.

Niekur neapsieinama be "Naujienų"

"Naujienos" yra lyg tas šulinio vanduo, kuris visos išeivijos lietuvių tautos troškinimą patenkina. Kiek dar gyvų lietuvių yra S. Amerikoje, Anglijoje, Vokietijoje, Brazilijoje, Australijoje, Kanadoje ir Pietų Afrikoje, tai juos į daiktą sudėjus, susidarys beveik toks skaičius, koks liko už geležines uždaugos. Visų tų pamintų kraštų veikėjai gauna "Naujienas," ir "Naujienos" žino jų vardus ir jų veiklą. Apgailėtinas dalykas, kad nesusidaro bendras komitetas viso pasaulio lietuviams atstovauti.

Ilgiausių metų Naujienoms

Smagu dirbti "Naujienoms" ir būti naujieniečiu. Atlankyti "Naujienų" parengimus ir gegužines yra lyg atlankyti didžiausius atlaidus. Daug sveikatos Dr. Grigaičiui ir štabui. Ilgiausių metų "Naujienoms"!

PAŠKAUSKAS UZSISAKĖ "NAUJENAS"

Izidoras Paškauskas, gyvenantis 5130 S. Drexel Boulevard, užsisakė visiems metams Naujienas.

Paškauskas yra viengungis, vienas gyvena puikiame bute. Nors ir neturi gospadinės, bet pats viską labai gražiai tvarkosi. Tai pavyzdingas šeimininkas. Vera Jelga

"TURI GERĄ DARBĄ - PRIE LAIKRAŠČIO"

Taip jau įprasta. Kai susitinka seniai besimatę bičiuliai, ar naujai pažintį mezgą žmones, čia, Amerikoje, vienas kitą pirmiausia klausia, — "Kur dirbi?" Kai į tokį klausimą atsakau, jog penkti metai dienraščio spaustuvėj linotipu raides renku, dažniausia gaunu lyg ir pavydulingą pagyrimą: "Ooo! Turi gerą darbą!... Prie laikraščio..."

Taipgi, apie šią savo naująją profesiją nereikia nė aiškinti. Mat, dauguma mūsų žmonių laikraštį ar kitokiame spaudinyje yra matę raidžių rinkėjo paveikslą, patogiai sėdintčio kėdėje, prie šviesios elektros lempos pirštu galais lietinėjancio linotipinio klavišus... Kai kas atsitiktinai per raidžių rinkyklą pereidamas taip pat susidaro puikų linotipininko darbo vaizdą.

Betgi vieno asmens, savo žmonos (atsiprasau, kad apie šeimyniškas kalbas prasitarau) dar nepavyko įtikinti, kad tas mano "darbas prie laikraščio" yra tikrai toks pavydėtinas. Kai parnešu išskalbtį darbinius drabužius, ant kurių netrūksta dažų, tepalų, suodinių ir lyg sidabru blizgančių švino dulkelėčių, dažnai žmona suabejoja: — "Nemanau, tėvai, kad tas tavo darbas būtų toks puikus, kaip jį žmonės giria... Pažiūrėk, kokie tavo drabužiai..."

Sako, Adomą ir Ievą Dievas rojuje paleido... Atseit, žmogus sutvertas gyventi ir dirbti gryname ore, šviesoje — saulėje. Bet civilizuotas žmogus rausiasi į žemę — į "beismentą", kuriame saulės nemato, neturi pakankamai gryno oro, dirba karūti, o natūralinę saulės šviesą pakeičia elektra...

Tą civilizaciją ypač jaučia spaustuviniškai. Dėl sveiko oro visose (kad ir modernišiausiose) spaustuvėse vyksta nuolatinė kova su švino garais ir švino dulkelėmis; kova dėl pakankamos ore drėgmės, dėl šviežio oro. O vietoj saulės — spaustuviniškai visą laiką žiba elektros lempa.

Taip jau buvo, taip ir dabar tebėra: spaustuvės, iš kurių sklinda šviesa, steigiamos ne kapitalistų, bet idealistų, kurie kupini kilnių užsimojimų, bet neturi pinigų. Na, ir žiūrėk, kur nors po laiptais, kur nors mažai kam tenaudingame rūsy, persejusioje arklidėse ar nebereikalingame garaže įsisteigė spaustuvė. Idealistai — tokios spaustuvės redaktorai; lygiai nemažiau spaudos meile dega ir tų redaktorių artimieji bendradarbiai — technikai darbininkai, nes tokioje, vos užgimusoje, spaustuvėje jie dirba sunkiose sąlygose. Beveik visos lietuviškosios leidyklos — spaustuvės toliaus vargo žingsniais yra pradėjusios savo kelią.

"Naujienos" per 40 metų išaugo. Jų spaustuvė ir štabas užima dviejų aukštų ir rūsiu per visą sklypą ilgumo namą. Bet paklauskite, ką tik sutiksit: archyvo tvarkytoją, redaktorių, spaustuvės ar ofiso darbininką, kiekvienas pasakys, kad jau ir čia ankšta. Dar reikėtų plėstis.

Kiekvienas darbas, amatas turi savo gerų ir blogų pusių. Apie spaustuvinišką, ypač linotipininkų, darbą gan plačiai yra pasklidusios kalbos, jog štai

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU
APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS
DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI SAVO NAMĄ ŽEMIAI
Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.
CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SO. HALSTED STREET Tel. VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI.

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

Sargent, Cassatt, Whistler

Šio mėnesio 25 d. Chicagos Meno Institute baigiasi trijų amerikiečių dailininkų meno paroda. Šią parodą sudaro trys dideli meno taulai: Mary Cassatt, John Singer Sargent ir James Whistler, kurie didesnę savo gyvenimo dalį praleido Europoje.

Meno Institutui buvo nelen-gva problema surinkti išmėtytus po pasaulio muziejus ir privačius kolekcionierius šių menininkų darbus. Visi jie priklauso 19-to amžiaus epochai. 20-to amžiaus pradžioje jie baigė savo karjeras.

Instituto tapybos kūrėjais Frederick A. Sweet specialiai vyko į Europą, kad būtų galima šiai parodai surinkti kiek eksponatų. Jam pasisekė gauti iš Louvre muziejaus išgarsėjusį Whistlerio motinos portretą ir Paryžiuje surinktą keletą Mary Cassatt kūrinų. Nuvykęs į Londoną ir asmeniškai atsilankęs pas Cholmondeley markizę, gavo leidimą parodai paskolinti Sargento 1907 m. tapytą "Lady Sassoon" portretą. Iš Tate galerijos (Londono) pasiskolino ponios Asher Wertheimer puikų portretą. Glasgove (Škotijoje) iš meno galerijos gavo sukilmą paskolinti Whistlerio tapytą skotų istoriko Thomas Carlyle portretą. Kai kurie eksponatai atėjo iš Pietų Amerikos bei šio krašto muziejų.

Išstatyta 120 tapybos darbų, jų tarpe Sargento ir Whistlerio didelio formato portretai. Cassatt, kuri priklauso impresionistų grupei — aliejaus, akvarelės ir pastelės — figūrinių kompozicijų darbai.

Keletas charakteringų bruožų apie menininkus

Gal kas klaus: kodėl šie trys Amerikos dailininkai mokėsi ir gyveno užsieniuose? Šie ekspatriantai gyveno Europoje dėl to, kad Paryžius buvo dailininkų Meka, žodžiu, meno centras, kur koncentravosi (ir šiandien tebesikoncentruoja) vadovaujanti meno mokykla. Be to, Italijoje ir Ispanijoje meno centrai bei kultūrinis žydėjimas dar nebuvo išblėses. Europos kultūrinis gyvenimas juos traukė, kai tuo pačiu kartu Amerikoje plėtojosi pramonė ir verslas. Bet jie nenustojo JAV patriotinio jausmo. Sargentas daug kartų plaukė per Atlantą.

John Sargent gimė 1856 m. Florencijoje, Italijoje, kai jo tėvai lankėsi Europoje. Jo tėvas buvo gydytojas. Jaunasis Sargentas su savo sesute pradėjo mokytis meno anksčiau. Vėliau jis vienas išvyko Paryžium ir įstojo garsiojo Juliano meno akademijon, kur dėstė tapybą garsus tų laikų portretų tapytojas Carolus Duran. Lankėsi savo gimtajam mieste, Florencijoje, Romoje, Šveicarijoje, Ispanijoje, Egipte, Palestinoje ir kt. Iš pradžių buvo paveiktas Valazquez įtakos. Bet eidamas 40 metus, Sargentas buvo pasiekęs savo aukščiausio darbingumo ir kūrybingumo laipsnį, o vėliau ir aukšto techninio tobulumo bei švelnumo pajautimą. Kai nuvyko į Londoną, turtingas tų laikų meno pirklys Asher Wertheimer Sargento nenorėjo išleisti vykti kitur. Pasitūlė visos savo šeimos bei giminių portretus tapyti, kurių, berods 11 jų nutarpė, o vėliau atsiskakė, nes turėjo labai daug pavietimų pertretus tapyti JAV, Italijoje, Prancūzijoje ir kt. Jo

portretai labai patiko aristokratijai, kurios antplūdžio jis negalėjo apsiginti. Jis buvo geriausias edvardinės ir viktorinės epochos tradicijų vaizduotojas portretuose. Jis buvo netik geriausias tų laikų portretistas, bet šio meno srityje turėjo gerą skonį, mėgo elegantiškumą ir mokoje parinkti pozas su puikia rankų laikysena. Jo portretuose rankos nėra nuslėptos, ypač moterų. Rankų ir drabužių linijų grožis tiesiog žavėja žiūrėtoją. Vėliau jis pradėjo rinktis tik sau patinkamus charakterius pozuoti. Kitiems parašydavo: "Mielai sutikčiau tapyti Jūsų kiemo vartus, tvoreles, daržines, bet ne žmogaus veidą". Nepakęsdamas prašymų tapyti portretus, beveik visai buvo sustojęs juos tapyti. Užsiėmė peizažais (daugumoje akvarelės), kurių šioj parodoj yra 23 puikūs kūrinių. Jis buvo apdovanotas keliais Garbės Kavalieriaus ordiniais ir aukso medaliais.

Sargentas gyveno tokiaame amžiuje, kai baigėsi akademijos dienos ir Europoje prasidėjo moderniojo meno sąjūdis. Prieš I Pas. Karą Sargentas grįžo į JAV ir buvo angažuotas tapyti Bostono knygyno ir Meno muziejaus muralinius vaizdus, tačiau kurių jis ilgai negalėjo užbaigti. Prieš mirtį (mirė 1925 m. Londone) nutarė Harvardo universiteto bibliotekai keletą simbolinių dekoracijų. Sargentas labai daug keliaudavo. Europoje jis išgyveno 40 metų. Bet mirusį greit užmiršo. Jo laikų elitas išmirė, o naujoji gentkartė jau persiskuskusi modernizmo dvasia.

Mary Cassatt gimė 1844 m. Alleghany City, Pa. Meną studijavo Pensylvanijos Akademijoje, vėliau išvyko į Paryžių. Mokėsi Italijoje, Ispanijoje ir vėl grįžo į Paryžių. Paryžius ir žmonės jai patiko ir pastoviai ten apsigyveno iki savo mirties. Baigdamas 80 metus staiga apakė. Keletą metų negalėjo nieko dirbti. Buvo netekėjusi. Pradžioje ją veikė Franz Halls įtaka, o vėliau Degas, kurio įtakos žymni jos mene ilgą laiką buvo. 1890 m., prieš Pasaulinę Parodą Chicagoje, ji lankėsi JAV, kai viena moterų draugija užsakė nutapyti dekoracijas moterų skyriui Pas. Parodoje. 1904 m. atvyko Chicago kaip garbės narė Meno Institute suruoštai parodai atidaryti. Tik tris kartus vizitavo šioje šalyje. Ją labai kankindavo jūros liga, dėl tos priežasties vengdavo kelionių.

Ji susilaukė didelio populiarumo ne tik Europoje, bet ir Amerikoje. Penkis kartus iš eilės jos darbus priėmė Paryžiaus Meno Saliono parodon. 1879 m., vos tik įsikūrusi impresionistų menininkų grupė, pirmą kartą surengė jai parodą. Vėliau ji gaudavo daug premijų, bet jų nepriimdavo. Jai skirtas premijų sumas prašydavo išdalinti talentingiems meno studentams stipendijomis. Vieną tokią stipendiją gavo Chicagos Meno Instituto studentas A. Philbrick, kuris vėliau dėstė anatomiją toj pačioj mokykloj per 35 metus. Peizažų ir naturmortų ji netapydavo, nors Paryžiaus apylinkėse buvo gražių vaizdų. Ji gyveno savo pilyje Chateau Beaufresne, netoli Paryžiaus. Turėjo Renault automobilį ir soferę bei ilgalaikę tarnaitę, kuri kartu buvo jos draugė, prižiūrėtoja ir slaugė. Automobilis jai buvo reikalingas kai važiuodavo į Paryžių savo atelje dirbti. Josios brolis buvo Pensylvanijos geležinkelio prezidentas. Giminės pas ją atostogaudavo. Ji vengdavo buržuazijos formalumų, mėgdavo kalbėti su žmonėmis ilgas valandas; specializavosi figūrų kompozicijoje, bet nė vieno formalaus portreto nenuėmė, nors sugėbėjo juos gerai tapyti. Jai, kaip ir Sargentui, bei Whistleriui buvo suteikti keli garbės laipsniai iš įvairių akademijų. Mary Cassatt mirė Francūzi-

Rockfordo A. L. T. Skyriaus sveikini-mas

Dr. P. Grigaičiui, "Naujienu" Redaktoriumi, 1739 S. Halsted St. Chicago, Ill.

Didžiai Gerbiamas p. Redaktoriumi,

Susilaukus Jūsų dienraščiu "Naujienu" sėkmingai minėti 40 metų savo gyvavimo sukaktį, ALT Rockfordo skyrius sveikina "Naujienu" ir Jumis, ponas Redaktoriumi, už Jūsų nenulstamą 40 metų laikotarpio vairavimą "Naujienu" lietuvių išeivijoje ir intensyvės kovos vedimą už pavergtos Lietuvos išlaisvinimą.

Šiąją progą ALT Skyrius pri-siunčia \$10,00 "Naujienu" dovana.

Geriausių linkėjimų "Naujienu" ir jų Vedėjui!

— P. A. Delluva
ALT Skyr. Sekr.

Rockford, Ill.
1954 m. vasario mėn. 15 d.

joj 1926 m. Ji priklauso impresionistų grupei. Po mirties jos darbus išpirkto muziejai ir privati kolekcionieriai.

James Whistler gimė 1834 m. Lowell, Mass. Jo tėvas buvo inžinierius. Sūnų išsivežė į Petrapilį, kai tiesė geležinkelį į Maskvą. Tėvas norėjo, kad sūnus būtų inžinierius. Mokėsi braižybos, dirbo prie įvairių mašinų, o vėliau įstojo į West Point mokyklą, bet iš mokyklos buvo pašalintas dėl nesugebėjimo chemijos kurse.

Žinoma, Whistleris nieko dar nežinojo, nei apie modernizma, nei apie Picasso dvigalvį vėlnių, bet Meno Instiuto galerijose (grafikos skyriuje) greitai stovi jų dviejų darbai. Whistleris iš jaunų dienų turėjo didelių gabumų menui: pasižymėjo savo ankstyvaisiais darbais, atseit, "Baltąja simfonija" (mergaitė baltuose rūbuose) ir Temzės upės studijomis Londone. Paryžiuje jis susipažino su "Bohemijos" gyvenimu ir čia greit išgarsėjo, bet jam nesisekė patekti į Londono Akademijos parodas. Negeriau buvo ir su Paryžiaus Salionu. Jo "Baltoji simfonija Nr. 1 ir Nr. 2" buvo aštriai kritikuojamos. Salionan jis savo darbų daugiau ir nebesūtė. Ruskinas spaudoje pareiškė, kad Whistleris drįstas mesti gniužtę dažų žmonėms į veidą. Whistleris Ruskiną patraukė teisman, reikalaudamas atlyginimo už šmeižtą. Byla tęsėsi kelis metus ir tas Whistlerį privedė prie bankroto. Savo garsųj motinos portretą pardavė Luxemburgo muziejui už \$800, kurį pirkti paratė tuo laiku buvęs ministras Clemenceau. Akademija nors ir priėmė šį šedevrą į parodą, bet kritikavo prikišdama autoriui sentimentalumą ir pan. Kai Whistleris iš Saliono gavo Garbės Kavalieriaus ordiną, tada jis pagarsėjo, pirkliai pradėjo leisti pliene įdegtas jo reprodukcijas, galerijos siūlė surengti parodas. 1884 m. buvo priimtas į britų menininkų draugiją. Glasgovo meno galerija nupirko Thomas Carlyle, bet 1895 m. vėl turėjo bylą su Sir Wm. Eden dėl žmonos portreto kainos.

Be tapybos, Whistleris atliko daug ir gerų grafikos darbų. Vienu tarpu buvo labai susidomėjęs japonų menu ir darė bandymus, įvesdamas į savo tapybą bei grafiką orientalizmo. Šis didelis menininkas buvo karšto temperamento, su draugais nesugyvendavo. Didikus ižeisdavo, kaip ir Hogartas. Buvo vedęs, bet jo žmona mirė vėžio liga. Pats Whistleris mirė Londone 1903 m. Niekad nebuvo grįžęs į JAV.

Rytoj visi keliai ves į Naujienu koncertą Sokolų salėje.

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL., —SATURDAY, FEBRUARY 20, 1954

Sveikinimai "Naujienu"

Sveikindamas "Naujienu" jų gimias Amerikos lietuvių tarpe 40-ties metų gyvavimo progą, turiu pažymėti, kad "Naujienu" jūsų sėkmingas. Jeigu komunistinės tendencijos Amerikos lietuvių tarpe nebūtų sulaikytos, tai ir jūsų padėtis būtų blogesnė, nes daugeliu atveju net ir "patriotai" tjo su komunistais. Nemaža jų taip pat buvo priešingai jūsų sėkmingai ir atvykimo išlaisvinimo. Skaitydami "Naujienu", jie pasidarė galvoją žmonės. Išmoko skaityti ir rašyti. Jų pažiūros į gyvenimą pasidarė daug planesnės. Daugelis ankstyvesnių nemokusių pasidarė draugijų organizatoriai, aktoriai, biznieri, o kai kurie pasiekė net aukštąjį mokslą. Kas "Naujienu" skaitė, tas pasidarė sąmoningas, protaujantis lietuvis.

Vos įsisteigusios "Naujienu" vadovavo gausiausiai lietuvių srovei. Tatai pradžioje Karo metu suauktas Lietuvių Kongresas, kuriam vykstant, buvo įsteigtas Lietuvos Šelpimo Fondas. Tais laikais "Naujienu" parengimams nebuvo per didelė nei milijniška Ashland Blvd. auditorija. Kada tik "Naujienu" suruošdavo kokį nors parengimą ar gegužinę, visada susirinkdavo minios žmonių. Tik atsiradusi komunizmo epidemija "Naujienu" kiek pakenkė.

Ta proga noriu atkreipti naujųjų lietuvių ateiųjų dėmesį: "Naujienu" dėka komunizmo au-

kad ir šiandien dar sako: Lėninas taip pat bus garbinamas kaip Kristus, nes ir komunistai tokią pat idėją skelbia kaip Kristus. Taigi, kviečiu naujuosius ateivius "Naujienu" talkon.

—J. Adomaitis

"NAUJIENAS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONES: DARBININKAI, MOKSLININKAI, VALSTYBININKAI, DVASININKAI, PROFESIONALAI IR BIZNIERIAI. JIE ŽINO, KAD NAUJIENOS PADUODA TEISINGIAUSIAS ZINIAS IR GERIAUSIUS RAŠTUS.

DISTRICT SAVINGS LOAN ASSN.

SAUGESNĖS vietos taupymui niekur nerastite. Kiekviena saskaita apdrausta iki \$10,000. Penkiasdešimt penki metai patyrimo ir draugiško pataravimo.

Stabas kalba lietuviškai

DISTRICT SAVINGS and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

INVEST YOUR CHRISTMAS MONEY IN REVERE WARE

Choose either set of cooking treasures at a dollar-saving price!

REVERE WARE

KITCHEN JEWEL CHEST \$49.95

11 PURPOSE SET \$39.95

Truly assortments fit for a queen, these two sparkling Revere Ware sets are designed for a lifetime of better cooking! Choose either selection of copper-clad stainless steel beauties... you'll save 5% on the set price, save on fuel bills, save on cooking time, save on replacement costs. And both sets are attractively packaged in colorful chests.

Discover, as millions of American homemakers have, that the finest utensils are the most economical as well. Stop in tomorrow to make your choice!

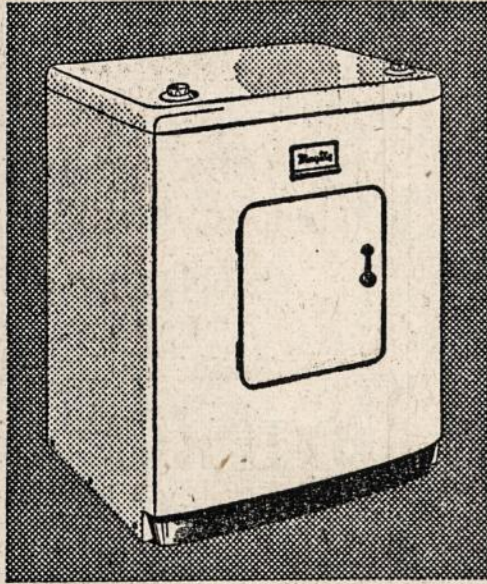
ASK ABOUT OUR BUDGET-PAYMENT PLAN

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE and FURNITURE CO.

2876 West Cermak Rd. BISHOP 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

NEW completely automatic Maytag Clothes Dryer

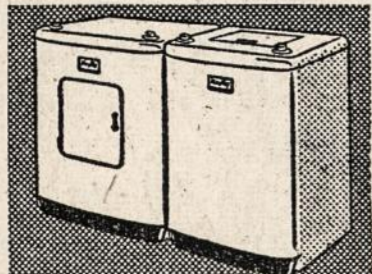

Waterfilm action eliminates lint, moisture and venting problems

- A thin film of water removes lint, moisture.
- No lint trap to clean.
- No outside venting.
- No dampness in room.
- Self-cleaning.
- Variable heat, time dials for any fabric.
- Double insulation keeps heat inside.
- Porcelain-finished drum resists rust.
- Safety door stops action when opened.

Ends drying drudgery and weather worries

The amazing new Maytag Electric Dryer gives you soft, fluffy, sweet-smelling clothes at the touch of a dial. Saves hours of backbreaking work—No heavy, wet loads to lug. No walking, stooping, lifting, stretching. No re-washing. Makes fewer clothes last longer—No sun fading or wind-whipping, less wear than line-drying. Wash any time—you need fewer clothes. Completely automatic—Just load, dial time and heat, lift out damp-dry or fluff-dry. See this work-saving, time-saving, money-saving Maytag Dryer.

The MAYTAG AUTOMATIC WASHER with gentle Gyrofoam Action Washes, rinses, spins, stops automatically. Safety lid stops action when opened. Needs no bolting down. Flexible time and heat controls.

EASY TERMS • Come in today

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st Street HEMlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

MŪSŲ ŽMONĖS SKAITO IR GERBIA "NAUJIENAS"

ROCKFORD, Ill. — Rockforde lietuviai pradėjo apsigyventi nuo 1905 metų. Kadangi Rockfordo baldų pramonė tais laikais buvo daugiausia švedų rankose, tai lietuvius jie noriai priimdavo į darbą. Rockfordo baldų pramonėje darbas buvo geriau apmokamas, negu kitose panašios pramonės miestuose. Švedai lietuvius laikė savo žmonėmis. Italų jie nesamdydavo, bet lietuvius darbininkus mėgdavo.

Lietuviai pradėjo į Rockfordą traukti iš anglų kasyklų ir iš kitų miestelių. 1910 metais Rockforde jau buvo daugiau, negu 100 lietuvių šeimų. Tais pačiais metais susikūrė lietuvių parapija ir buvo pastatyta medinė lietuvių bažnytelė.

1914 m., kai pasirodė pirmas "Naujienu" numeris, Rockforde atsirado dar daugiau lietuvių. Tada jau buvo suorganizuotas Lietuvių Ūkėjų Klubas, SLA 77 kuopa, Simano Dūkanto Draugija ir "Kanklių" mišrus choras.

Į vieną "Kanklių" choro repeticiją Stasys Petrauskas atgabeno pirmąjį "Naujienu" numerį, kurį visi graištė ir su kuriuo stengėsi susipažinti. "Naujienu" laikraščiu visi labai susidomėjo. Tuoj keletas dalyvių jį užsisakė. Petrauskas tada kiekvieną numerį turėjo pristatyti į namus.

Bet daliai lietuvių nebuvo lengva įprasti naują laikraštį. Vieni bijojo, kad, skaitydami tokį laikraštį, nenusidėtų ir kad jų kunigėlis nepabartų, kiti jau skaitė "Keleivį". Bačkausko "Saulė", o dar kiti — Lietuvoje leidžiamą Seinų "Šaltinį".

Bet S. Petrauskas pasiryžo platinti "Naujienu". Būdamas jaunas ir energingas, jis prieš savo stipraus dvaračio prisikabinavo "Naujienu" egzempliorių prikrautą vielinį krepšį ir traukdavo nuo namo prie namo. Labiausiai jis skubėdavo į tas vietas, kur gyvendavo daug "burdingerių".

Vieni jį sutikdavo palankiai, susidomėję skaitydavo "Naujienu" ir prašydavo vėl atvežti,

o kiti stačiai spirgino S. Petrauskui į akis: "Nenorime cikiškais laikais laikyti savo namuose".

Laikas bėgė ir vis daugiau ir daugiau lietuvių atsiradavo Rockforde. Laisvos minties laikraščiai susidarė palanki dirva. S. Petrauskas ir toliau platino "Naujienu". Jis taip pat ir daug prirašydavo į jas korespondencijų iš Rockfordo. Jis dalyvaudavo ir platinimo vajuose. Vajininkais, kiek atsimeņu, buvo taip pat ir Jonas Petraitis, P. H. Deltuva, A. Savickas. Buvo gauta daug naujų skaitytojų. O tie, kurie kartą "Naujienu" užsisakėdavo, nenorėdavo su jomis daugiau skirtis.

Kai kuriems lietuviams "Naujienu" atsiradimas yra toks reikšmingas, kad jie net savo metus skaičiuoja pagal jų išskirimą. Paklausti apie savo amžių, jie atsako: "Kai "Naujienu" atsirado, buvau 25-rių metų, o dabar tai pats skaičiuok, koks mano amžius".

Tiesa, daug mūsų lietuvių "Naujienu" skaito ir gerbia todėl, kad laisvos spaudos dėka Rockfordo lietuvių organizacijos, choral, teatro mėgėjų grupės ir pašalpinės draugijos augo ir sėkmingai reišėsi savo darbais. Laisvoje, nepriklausomoje lietuvių spaudoje galima buvo rašyti tiesą, kovoti dėl teisingumo ir iškelti daugelį naujų dalykų, kurių kita spauda neįsileisdavo.

SLA kova su komunistais buvo laimėta, padedant "Naujienu". Milijonas dolerių pasilikę SLA ižde taip pat dėl "Naujienu" laikysenos.

Šiandien yra vedama kova prieš pasaulinį komunizmą. Naujienu stovi kovos už Lietuvos išlaisvinimą priešaky. Ir naujai į Ameriką atvykę lietuviai pripažįsta, kad "Naujienu" yra vienas rimčiausių ir geriausių laisvos minties dienraščių pasaulyje. Jis daug lietuvių skaito. Daug gerų straipsnių jose galima rasti. Daug naujų pajėgių žmonių įsijungia į "Naujienu" rėmėjų ir bendradarbių eiles.

Per 40 metų "Naujienu" pasiekė neįkainojamą rezultatą. Joms vadovauja žinomas juristas ir neišsemiamos energijos visuomenininkas Dr. Pijus Grižaitis.

Per visą savo egzistencijos laiką "Naujienu" laikėsi savo kilnių principų, ėjo su darbo žmoneis, gynė jų reikalus, kovojė už teisingumą ir laisvę. Visiems doriems žmonėms, darbininkams, profesionalams ir biznieriams jų durys yra atviros. Jos teikia gausias žinias iš pasaulio ir depresijai užėjus. Direktorai ir draugijų atstovai emė svarstyti, kaip draugiją išgelbėjus nuo bankroto. Buvo nutarta persiorganizuoti, sušaukus šerinkus; tas ir buvo padaryta.

Po persiorganizavimo šerinkams laiduota (duotas patikėjimas), kad jie tikrai pasilieka namo savininkais, nors ir reikėjo užtraukti \$16,000 hipotekos (morgičių) apmokėti užsilikusioms sąskaitoms.

Tuometinė direkcija pramātė, kad auditorijos finansiniai reikalai galės pasitaistyti paėmus švarnią pačiai valdyti. Taip ir buvo padaryta, pastaciūs du gabius direktorius patyrusius biznieriūs — Juozą Balčioną ir Jurgį Chernauską.

Paėmus pačiai direkcijai taverenos biznį, finansai pradėjo augti. Buvo išmokėta \$16,000 hipoteka. Dabar šerinkai yra patys auditorijos savininkai. Dabartiniai direktoriai kai ku-

Turėjom savo chorą, duetą, kvartetą ir gerų vaidintojų grupę, kuriai vadovavo Dėdė Vaitiekūnas.

Malonu prisiminti, kaip parengimuose ar gegužinėse žagarietės savo maloniais lakštučių balseliais linksmino publiką.

Dešimtmečio progą narių pagerbimo banketas įvyko buvusioj Meldaziū svetainėj. Nariai gavo kalakutienos vakarienę ir po gražų raudonų rožių vainiką. Tai buvo pirmininko Petro Arlausko iniciatyva. 1948 m. Petras Arlauskas apsigro ir 14 metų Zagariečių Klubui pirmininkavęs iš pirmininko vietos atsiskakė. Jo (Arlausko) vietoj paskirtas Juozapas Juodeika. Liūdna, kad Petras Arlauskas liepos 29 mirė, o rugpiūčio 12 d. mirė ir naujasis pirmininkas J. Juodeika.

M. Dantienė užėmė pirmininko vietą ir pirmininkavo ligi 1951 m. Jau treči metai kaip Vincas Kriščiūnas yra Zagariečių Klubu pirmininkas. Šiomet sausio 16 d. Vengėliusuko svetainėj minėjom 20 metų sukaktį. Vaišinomės ir dainavom:

Mes, Zagariečiai, visi kaip vienas Geriam alutį, dar ir degtinės. Minagas valgom, rūkom cigarus, Viskas parvežta iš pat Zagarės.

Klubas jau per 900 dol. išaukojo geriems tikslams. Dabar klubas turi kasoj \$8,000 ir 300 pilnai užsimokėjusių narių.

Klubo korespondentas

Lengva paskelbti skelbimą Naujienuose

Paprastą "Classified" skelbimą labai lengva paskelbti NAUJIENOSE. Jis reikia aiškiai parašyti ant lapo popieriaus ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS
1739 SO. HALSTED ST.
Chicago 8, Illinois.

Reikia apskaičiuoti, kad laiškas laiku pasiektų dienraštį. Kas nesusėpja laiško parašyti, skelbimą gali pranešti telefonu. Reikia paskambinti HAYMARKET 1-6100, pasakyti, kad norite paskelbti skelbimą ir pranešti skelbimo turinį. NAUJIENU tarnautojus jį užrašys ir suteiks visas reikalingas informacijas. Skelbimai turi pasiekti dienraštį prieš 4 val. vakaro, jei norite, kad būtų išspausdinti rytojais NAUJIENOSE. Šeštadieniais skelbimai priimami iki 12 val. Sekmadieniais — iki 11 val. ryto.

Kas NAUJIENU nėra lietas, Dar ne pilnai apsišvietęs, O NAUJIENU tiesos žodis tikrą kelią jiem parodys.

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, FEBRUARY 20, 1954

CHICAGOS LIETUVIŲ AUDITORIJA

Jos namas buvo statomas jau prieš 30 metų. Susibūrusios pažangiosios draugijos norėjo turėti savo susirinkimams ir parengimams vietą.

Laikui bėgant reikėjo name padaryti daug pakeitimų, kurie kainuoja daug pinigų. Tačiau draugijos stengėsi namus palaikyti savo rankose, nesigalėdamos pridėti vis daugiau kapitalo.

Nenorėta namo išleisti iš savo rankų ir depresijai užėjus. Direktorai ir draugijų atstovai emė svarstyti, kaip draugiją išgelbėjus nuo bankroto. Buvo nutarta persiorganizuoti, sušaukus šerinkus; tas ir buvo padaryta.

Po persiorganizavimo šerinkams laiduota (duotas patikėjimas), kad jie tikrai pasilieka namo savininkais, nors ir reikėjo užtraukti \$16,000 hipotekos (morgičių) apmokėti užsilikusioms sąskaitoms.

Tuometinė direkcija pramātė, kad auditorijos finansiniai reikalai galės pasitaistyti paėmus švarnią pačiai valdyti. Taip ir buvo padaryta, pastaciūs du gabius direktorius patyrusius biznieriūs — Juozą Balčioną ir Jurgį Chernauską.

Paėmus pačiai direkcijai taverenos biznį, finansai pradėjo augti. Buvo išmokėta \$16,000 hipoteka. Dabar šerinkai yra patys auditorijos savininkai. Dabartiniai direktoriai kai ku-

A. Kaulakis — rašt., Ed. Chernauskas — kasininkas, P. J. Petraitis — koresp.

Tad dabartiniu metu auditorijos stovis labai geras. Namas gražinamas iš vidaus ir iš oro. Paskutiniu metu padaryta pagerinimų ir dar direkcijos nutarta ją daugiau padaryti, kad prasideš vasaros sezonas.

Chicago lietuviams garbė turėti tokią didelę ir gražią lietuvišką įstaigą. Tik reikia pagerdauti, kad ir visi lietuviai remtų tą įstaigą, šaukdami čia susirinkimams ir ruošdami parengimus.

P. J. Petraitis, direkcijos korespondentas

"BANGA"

Naujasis lietuvių radijo pusvalandis laikinai veikia

pirmadienį 9:30 — 10 val. vak.
antradienį 7:00 — 7:30 val. vak.
sekmadienį 4 — 4:30 val. popiet.

per WOPA stotį
(1490 kil. FM—102.3 Mc)

Visais reikalais kreiptis į

Z. SLIVINSKĄ
6142 So. Ashland Ave.
Telefonas: PR 6-6900

"Atostogos, kurios apsimoka"

Jūsų sveikatai pataisyti nuo profesinio nuovargio, reumatizmo, nervingumo, kraujo apytakos pakrikimo, apsinuodijimo ir panašaus stovio, puikiausia sveikatos apdraudimui (insurance) —

GARSIOS LAMAR MAUDYNĖS

CY. M. KING
Prezidentas - manageris

PIETINIAMI GALE GRAŽIAUSIOS MAUDYNIŲ EILĖS

Jūsų poilsiui ir malonumui: žuvavimas per visus metus, golfas ir pietietiškas vaišingumas.

Rašykite ir gausite informacijų, arba aplankykit mus, mes jums galime viską nurodyti.

LAMAR BATHS

Phone: 711
Hot Springs
National Park,
ARKANSAS

PENKIOLIKA ŠEŠTADIENIU PAMALDU DIEVO MOTINAI IŠ POMPEJOS PAGERBTI

Prasidėjo sausio 30 ir tęsis iki gegužės 1 d.

Vadovaujama

Pious Society of St. Charles Borromeo

Pamaldos prasideda 7:00 val. vakaro Tiktai anglų kalba

OUR LADY OF POMPEII CHURCH

1224 W. Lexington St.
(700 Pietinėj pusėj)
Tel.: HAYmarket 1-3757

SIUNTINIAI I LIETUVĄ

visus mokesčius čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUŽIAI GYDUOLĖS ir t. t.

Jūsų giminei gauna be jokiu jiem išlaidu

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.
220 SO. STATE ST., CHICAGO
Tel. WAbash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

Floridos saulėje dienas galima leisti be darbo, bet nuobodu be NAUJIENU. Patvė vasaruotojai, išvažiuodami į pietus, lepia ten siuntinėti ir NAUJIENAS.

LIETUVIŲ SOCIALISTŲ SAJUNGOS 116 KUOPA - DETROIT, MICH.

sveikina NAUJIENU štabą 40 metų sukakties progą už tai, kad Jūsų leidžiamas didelis dienraštis sugėbėjo išlaikyti demokratišką liniją per visą savo gyvenimą, visą laiką tobulėdamas ir stiprėdamas. Ypatingai sveikiname Dr. P. Grigaitį, pirmutinį ir dabartinį NAUJIENU redaktorių. Draugiškai,

K. SIRUTAVIČIUS.

☆ Exclusive New Whirlpool Feature! ☆

Select-a-Level Control

SAVES WATER—LETS YOU WASH AS YOU WISH!

Wash a Big Load Wash a Medium Load!

Select-a-Level Control
SET IT, and walk away! Tub fills automatically to level selected. You save water in partial load washing—in rinsing, too!

...and you save even MORE (Water, Soap, Fuel) with exclusive SUDS-MISER!

TIRED of watching good wash-water go down the drain? Suds-Miser lets you RE-USE hot, sudsy water. Returns it for extra-thrifty load after load!

Imperial MODEL

Yours only with the 1954

Whirlpool fully automatic WASHER

Lighter, brighter, thrifter washdays ahead! This wonder-working Whirlpool Washer not only brings you the two-way savings of Suds-Miser and Select-a-Level ... Whirlpool also offers exclusive new Guide Lite Control. It's the easiest, most accurate "control center" you've ever seen —the most attractive, too!

Come in and see Whirlpool in action in our store!

5 YEAR WARRANTY ON TRANSMISSION

LEO BERMAN HARDWARE and APPLIANCES

1638 W. 63rd Street

HEMlock 4-6800

(1 block West of Ashland on 63rd St.)

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 226

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

X METAI

HENRIKAS RADAUSKAS

ALFONSO NYKOS-NILIŪNO POEZIJA

JO "ORFĖJAUS MEDŽIO" PASIRODYMO PROGA

Nykos-Niliūno pirmas eilėraščių rinkinys, išėjęs prieš aštuonetą metų Vokietijoje, įvedė mus į tragišką ir nerėalų autoriaus pasaulį, jokiam žemėlapy nesurandamą kraštą, kuriame viešpatuoja amžinas nerimas, kur daužosi niekad nenurimstantis vėjas ir benamiai paukščiai blaškosi rudeniniame danguje virš niauriai užiančių girių. Jau pati knygos antraštė — "Praradimo simfonijos", priminė mums Milašiaus puikiąją "Lapkričio simfoniją" (o taip pat jo "Rugsėjo simfoniją"), ir iš tikro — tarp abiejų poetų esama tam tikro panašumo. Milašius ypatingai aštriai jautė žmogiškosios būties tragizmą — tiek jos visumoj, tiek ir visose jos apraiškose, jis buvo amžinų praradimų, praeinamumo, skurdžių šios žemės daiktų, mirties ir vienvės poetas ("Rugsėjo simfonijoje" jis vienvę vadina savo motina: "Solitude, ma mère..."). Ta prasmė mums tuojau krito į akis Nykos-Niliūno panašumas į Milašius, — gal būt, liūdniausią iš visų XX-ojo a. prancūzų poetų.

Tačiau tarp juodviečių esama ir nemažų temperamento ir pasaulėžiūros skirtumų. Milašius yra nuovargio, rezignacijos, blyškių spalvų, pustonių poetas. Jis netiki jokia kovom, negarbina herojų ir audrų nešamas nesiblaško po žemę, ieškodamas šviesos ir egzistencijos prasmės, kaip tai daro Nyka-Niliūnas. Savo simfonijas Milašius groja sąmoningai ribotu orkestru, išgaudamas nepaprastai pilną, didingą ir tragišką toną, tuo tarpu kai "Praradimo simfonijoms" reikia didelio (pasakytume: neoromantiško) orkestro, kurį nevisuomet lengva suvaldyti.

Nykos-Niliūno pirmame rinkiny randa daug žodžių, reiškiančių blaškymąsi, lėkimą, daug vienas paskui kitą skubančių palyginimų (keturi palyginimai aštuonių eilučių eilėrašty "Nature morte", penki palyginimai penkiose eilutėse pagret: "Mergaitė bėganti paskui drugelį"). Didžioji daiktavardžių dalis turi epitetus — jausminius ir nuotaikinius palydovus, nuspalvinančius eilėraščio piešinį. Iš Nykos-Niliūno mes pirmą kartą patyrėm, kiek daug skausmą ir liūdesį reiškiančių būdvardžių turi lietuvių kalba.

Nesimetriškos eilutės, dažnai ir strofos, netikslūs rimai, sąmoningas "klasiškosios harmonijos" vengimas buvo autoriaus besiblaškancios minties, nuolatinio jausmo prasiveržimų išraiška.

"Praradimo simfonijų" vienoj tonacijoj išlaikytos giliai pesimistinės nuotaikos (jų esama net ten, kur mažiau atidus skaitytojas tarsis radęs "giedrą" ar "šilimą") daro įspūdį, kad didžioji knygos eilėraščių dalis surišta tarpusavy nematomais siūlais, kad jie parašyti viena pagrindine amžino prasmės ieškojimo, nuolatinio nerimo ir "benamiškumo" tema.

Įdomu pažymėti, kad poetas, nerasdamas atsakymo į svarbiausius klausimus, "nesiorientuodamas" priešingame jam pasauly, tatau išreiškia dažnu vartojimu nepibrėžto įvardžio "kažkas" ("...daužė mano sielą varpas, / kažko man nesakydama..."; "kažkas taip baisiai smaugė

M. ŠILEIKIS—U. ŽUKAUSKIENĖS
portretas

mano dvasią"; "mane lydėjo medis ir pamišęs varpas, negalėdami kažko suprasti"; "...su rudenio gamta, paslėpusia kažką riksmė varnų." — visi šie pavyzdžiai imti iš vieno ir to paties eilėraščio).

"Praradimo simfonijose" Nyka-Niliūnas gyvena savo "metafizine nevilium" pažymėtame pasaulyje, į kurį jis teperkėlė bendriausius ir abstrakčiausius (bet jam visų svarbiausius) žmogaus egzistencijos bruožus. Jo pasaulyje ne tik daiktai yra skurdūs ir nelaimingi, jaučia ir kenčia kaip žmogus, bet net ir šviesa ir vienuma, pasirėmę alkūnėmis, skaito knygas. Nors kitur poetas, suliedamas žmogų ir daiktus dvasinėj sferoj, sudaro vientisą poetinį įspūdį, šiuo kartu tačiau atvirkščio proceso dėka: abstrakčias sąvokas apdovanojus žmogaus kūno dalimis, nukencia estetinis efektas. Šį pavyzdį čia pačiam dėl to, kad tokių atvejų pirmoj knygoj buvo ir daugiau. Šiaip ar taip, fantazija turi nerašytą logiką, kuri valdo meno kūrinį savo kaprizingais, vaiduokliškais dėsniais.

"Praradimo simfonijose" dalinės paguodos Nyka-Niliūnui teikė nuolatinis grįžimas mintimi į vaikystę, į motiną (šis motyvas irgi primena Milašius), į mitinės laimės šalį, bet ir ši kelionė pažymėta gilia melancholija, nes neįmanoma visiškai grįžti į buvusį nerūpestingumą ir saugumą, o pagaliau ir ant vaikystės jau buvo kritę pirmieji skausmo šešėliai.

Toji pati vaikystės tema nepaprastu atkaklumu kartojama ir tik ką išėjusiame iš spaudos antrame Nykos-Niliūno eilėraščių rinkiny — "Orfėjaus medyje". Pažymėtina tačiau, kad dabar šitas motyvas teikia poetui daugiau paguodos, ir kartais net atrodo, kad toji kelionė, atlikta prarasto laiko beiėskant, gali atnešti jam kuone visišką ramybę ("Dainelė", 53). Ta tema rašytų eilėraščių pati konstrukcija ir pats pasakymo būdas šiuo kartu jau rodo lengvą posūkį į paprastumą, į klasiškesnes formas, iš dalies atsisakant nu buvusių neoromantizmo ir ekspresijonizmo žymių.

Tačiau keliuose "Orfėjaus medžio" di-

desnės apimties eilėraščiuose, kur Nyka-Niliūnas atsistoja akis į akį su žmogaus egzistencijos ir mirties problemom, pesimizmas vėl suskamba visu stiprumu. "Septintoj elegijoje" poetas nedviprasmiškai pasisako:

... Ir, apsisprendęs nepažinti Dievo saugomos tiesos,
Nuliūdęs pasakyčiau jam, kad eisiu vienas,
Norėdamas ir mirt, ir prisikelt tik sau (93).

Šios citatos pirma eilutė yra ne kas kita, kaip variantas egzistencializmo tėvo Kierkegaardo minties, kad Dievas savo prigimtimi absoliučiai skiriasi nuo žmogaus, kad žmogus jaučia, jog jo individualybė yra griežtai priešinga Dievui. Citatos antroj pusėj Nyka-Niliūnas vysto Kierkegaardo idėją, kad objektyvios tiesos, iš viso, nėra, kad tiesa yra subjektyvi. Toji pati mintis skelbiama kitoj tos pat elegijos vietoj:

... palaiminti tik tie, kurie išdidūs miršta,
Kurie tikėjimo ar netikėjimo srove nuplaukia lig
mirties.

Čia dar aiškiau negu "Praradimo simfonijose" formuluojama ano danų filosofo mintis, jog žmogaus asmenybė nėra visumos nuolauža pasaulio sistemoj, jog žmogus turi būti pats suinteresuotas savo likimu, turi pats jį kurti, kad ir jausdamas visada netikrumą pasaulyje ir savyje, tačiau turėdamas laisvę ir pareigą apsispręsti. Dėl tos pareigos atlikimo, be abejo, kyba ir žmogaus išdidumas, apie kurį kalba Nyka-Niliūnas, dėl to ir netikėjimas turi tą pačią vertę kaip ir tikėjimas, nes svarbu pats asmenybės žygis, jai suteiktos laisvės pilnutinis išnaudojimas, o objektyvi tiesa žmogui neprieinama — "Dievo saugoma". (Gerai, kad Jakštui neteko skaityti šitų sakinių). Ir gal dar daugiau negu Kierkegaardas šitoj elegijoje girdimas jo pasekėjas Jaspersas, tvirtinąs, kad žmogus pilnai realizuojasi "kraštutinėse situacijose" — mirties, skausmo, kaltės akivajzdjoj, — nors jam ir tenka į jas suduoti. Nykos-Niliūno garbinimas tų, kurie, kovodami su naktimi, be paliovos ieško šviesos, kovotojų, kurie lieka herojais, nors jiems ir tenka neišvengiamai pralaimėti, yra aidas tos pačios Jasperso minties, o taip pat jo tvirtinimo, kad absoliutas savo visumoj mums neprieinamas, kad jis mums pasirodo tik paskirais švystelėjimais ir kad žmogaus mintis, ieškodama sprendimų, pasineria naktįje.

Kad ir be didelio noro, turėjau čia su jauno docento drovumu išdėstyti tą "trumpą egzistencializmo istoriją", nes tik tos filosofinės srovės idėjos įgalina mus suprasti pagrindines Nykos-Niliūno mintis, kurios užima labai svarbią vietą jo poezijoje.

Paskutinėj "Septintosios elegijos" daly po klaikaus stebuklo, kada vietoj naujagimio lopšy atsiranda "besišypsanti ironiškai vaškinė mumija", Nyka-Niliūnas padaro tragišką, bet visiškai aiškia išvadą, kad "nei gimimo, nei prisikėlimo nebėra".

Elegijos klausimās:

Argi nebūtų persunku už amžinybę atiduoti
Sumindžiotą ant kelio kurmį
Ir veidrodyje likusius auksinio ažuolo lapus?

o taip pat jos paskutinės strofos tvirtinimas: "Ir apėmė mane sunkus patriotizmas žemei" eina paraleliai su Rilke's septintosios (irgi septintosios!) Duino elegijos garsiąja formule: "Hiersein ist herrlich". Tačiau Rilke šiuo klausimu užima dar aiškesnę poziciją, atsistodamas Nietzsche's pusėj, visiškai paneigdamas bet kokį "anapūs", o (Tęsinys 2-am psl.)

LEONARDO da VINCI

1452—1519.

IGN. SLAPELIS

I.

(Tėsinys)

Šį paveikslą, kaip ir daug kitų Leonardo kūrinų, išliko įvairios nelaimės, tai dabar jo bėra tik šešėlis.

Vos tik buvo baigta "Paskutinė vakarinė", jau pradėjo rodytis grėsmingi ženklai — sienos drėgmė.

Kai prancūzai užėmė Milaną, karalius Liudvikas XII buvo užsimanęs parsigabenti jį į Paryžių, išpiovus sienos gabalą. Bet kai buvo konkrečiai aptarta, kaip padaryti, kad paveikslas nenukentėtų, ten buvo įsitikinta, kad tai neįmanoma. Tad to sumanymo buvo atsisakyta.

Gedimo procesas, iš pradžių pasirodęs, vyko toliau.

Napoleono kariuomenė buvo pavertusi tą refektorijų arklide, tad kareiviai laisvu laiku mėšlais drapstė Judą išdaviką, bet ne visuomet pataikydavo į Judą, dažnai tekdavo šūvis kitiems apaštalams ir pačiam Kristui. Kai kariuomenė išsikraustė, paveikslas liko visai apverktinas. Matant paveikslą nykstant, buvo imtasi restauruoti. Po tomis restauracijomis Leonardo kūrinys buvo visai pranykęs. Apie jį galima buvo spręsti tik iš kopijų, kurios buvo padarytos prieš visas restauracijas.

Dabar, XX a., buvo sudaryta rimta restauravimo komisija, kuri padarė gerą darbą — numazgojo nuo paveikslu ne tik dulkes ir purvus, bet ir visų restauracijų sluoksnius. Dabar yra nors su didelio apgedimo žymėmis, bet vis dėlto paveikslas daro gilių įspūdį ir gerai matyti kompozicija ir apaštalu išraiškos.

Leonardo apleidžia Milaną 1499 m.

Prancūzams užėmus Milaną, Leonardo neilgai čia bebuvo — su savo bičiuliu architektu vienuoliu Luca Pacioli išvyko į Veneciją. Pakeliui buvo apsistoję Mantuoj pas Isabelą d'Este, kuri buvo didelė Leonardo gerbėja ir visą laiką norėjo turėti ką nors iš Leonardo darbų. Čia viešėdamas, Leonardo padarė jos portreto tik eskizą ir nukeliavo į Veneciją, kuri tuomet kariavo su turkais. Čia padaro projektą, kaip Izonos upės užliejimu sulaikyti turkus nuo Venecijos.

Neilgai trukęs kelionėje, 1500 m. balandžio mėn. grįžta į Florenciją su išgarsėjusiu Milane vardu.

Florencijoje tuo metu buvo jaučiamas menininkų trūkumas. Vatikanas buvo nusiviliojęs visus žymesnius menininkus.

Filippino Lippi turėjo užsakymą pagaminti paveikslą Anunziatos bažnyčiai. Tą užsakymą savo noru užleido Leonardui. Jis čia sukūrė paveikslą "Marija, šv. Ona ir vaikelis Jėzus".

Kai po ilgų studijų buvo paruoštas kartonas juoda kreida ir išstatytas parodyti, tas kambarys, ašt G. Vasari, buvo pilnas žiūrovų — vyrų, moterų, senų ir jaunų. Buvo toks susibūrimas, kaip per didžiausias iškilmes: visi skubėjo pamatyti Leonardo padarytą stebuklą.

Bet ir čia dabar, kaip dažnai, Leonardo mintys nukrypsta nuo meno į mokslą. Šiuo tarpu įklimpsta į geometriją ir anatomiją, tapyba padedama į šalį.

Isabela d'Este per kitus asmenis prašo paveikti, paprašyti Leonardą, kad jis padarytų jai vaikelį Jėzų, tokį saldu, kokį tik jis gali padaryti. Ji gauna atsakymą, kad Leonardo visai nekantrus su teptuku...

Pagaliau neilgai lieka Florencijoje: Cesare Borgia, ruošdamasis karui su Romagna, pakvietė Leonardą, kaip "ingenieryje generale militare", davė jam raštą su plačiausiais įgaliojimais:

"Visiems mūsų leitenantams, kašteli-

KAIME

IR šiltas, ir kvepiantis lietus
Smulkiais sidabriniais lašais
Nudažė ir beržus, ir liepas,
Ir sodą dažais įvairiais.
Ant lapų rasa deimantinė
Drebėdama mirga bailiai.
Tarp medžių šakų išipynę
Žybčioja žalsvi spinduliai.
Po orą karveliai lekioja,
Klegena ant dangčio garnys,
Ir stovi ant kiemo valkoje
Giliai susimąstęs gaidys.
O ten, už kaimo sodybų,
Kur platus žaliuoja laukai,
Nusviro iš oro beribių
Skaisčios vaivorykštės sparnai,
Ir stovi, lyg vartai į rojų,
Lyg puikus vainikas laukų;
Ir linksmina liūdną artoją,
Ir žada jam šviesų rytojų
Ir viltį geresnių laikų.

nams, kapitonams, kondotierams, valdininkams, kareiviams ir pavaldiniams mes priverstinai įsakome, kad šio padavėjas, mūsų 'praestančissimo et dilectissimo familiare architekto e ingenieryje generale' Leonardo da Vinci, kurį mes paskyrėme inspektuoti fortus ir tvirtoves, mūsų dominijoj esančias, kad, pagal reikalą ir jo patarimą, mes galėtumėm aprūpinti jas visu kuo būtinu. Mes duodame jam absoliučiai laisvą praėjimą visur be jokių mokesčių ir taksų. Įsakome draugišką sutikimą jam ir jo palydovams, duodame laisvę visą apžiūrėti, egzaminuoti ir matuoti preciziškai, kaip jis panorės. Tuo tikslu duoti jam pagalbą žmonėmis, kiek jis pageidaus, ir visokią galimą pagalbą, paramą ir palankumą. Tai yra mūsų valia, kad dirbdamas bet kokį darbą mūsų dominijose, kiekvienas inžinierius bus įpareigotas tartis su juo ir sekti jo patarimus".

Šis raštas gauna ypatingos reikšmės primus, kas buvo C. Borgija. C. Borgija buvo įstabus Renesanso žmogaus tipas, kuriam visos priemonės tiko tikslui siekti.

Jis buvo popiežiaus Aleksandro VI sūnus, Lukrecijos Borgijos brolis. Bažnytinėje hierarchijoje buvo pakilęs iki kardinolo. Vėliau padėjo šalin raudoną skrybėlę, ėmėsi kardo. Pats tėvas pripažino, kad jo sūnus nebuvo linkęs į dvasinį gyvenimą.

Jis buvo apdovanotas milžiniška fizine jėga ir daugeliu gabumų: geras strategas, geras administratorius, neribotų ambicijų, beširdis, klatingas, žiaurus, galima sakyti, išlavintas gyvulytis. Kraujuose braidė su pasigėrėjimu. Jis neturėjo jokių jausmų niekam, net savo tėvui, kuris jį labai mylėjo. Per paskutinę tėvo ligą jis nė sykį neįkėlė kojos į Vatikaną. Ne gana to, galų gale pasiuntė savo žmones pavogti sidabro ir popiežiaus kasas.

Vieną turėjo keistenybę savo biauroid karjeroje — didžiai vertino Leonardo da Vinci genijų. Leonardo buvo vienatinis žmogus, kuriam C. Borgija jautė pagarbą, be jokių išskaičiavimų.

Leonardo, žygiuodamas su C. Borgija, įsitikino karą esant "pazzia bestialissima", ir buvo taip paveiktas, kad išsižadėjo projektuoti karo priemones, vertindamas žmogaus gyvybę, ypač žmogaus sielą. "Nenorėk, kad tavo pyktis arba nedorybė sugriautų žmogaus gyvybę, kurios, jei kas nebrangina, iš tikrųjų nėra jos vertas". Ne tik žmogaus, bet visokią gyvybę taip brangino, jog tapo vegetaru, kad neprisidėtų prie gyvybių naikinimo.

*Leonardo da Vinci vėl Florencijoje
1503—1506*

Leonardui sugrįžus iš C. Borgijos žygių, florentiečiai sumano pasinaudoti jo buvimu Florencijoje: užsako Signorijoje (rotušėj) istorinius paveikslus iš kovų su Piza. Pakviečia tiems darbams du genijus Leonardo da Vinci ir Mykolą Angelą. Leonar-

Kazys Binkis

dui pavedama pavaizduoti mūsų ties Anghiari. Sutarty Leonardo įsipareigoja paveikslą baigti 1505 m. Italijos istorijoje Machiavelli rašo, kad šis mūsų tvėręs keletą valandų ir kritęs jame tik vienas karys. Ir tas vienas mirtį sutikęs ne nuo kardo ar kokio kito garbingo ginklo, bet nukritęs nuo arklio, smarkiai susikrėtęs ir greit miręs.

(Tąsa bus)

ALFONSO NYKOS - NILIŪNO POEZIJA

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

dainuojanti, garbinanti žmogų — poetą patatydamas Dievo vietoje.

Ilgiausi "Orfėjaus medžio" eilėraščiai — jau minėtoji elegija ir "Inferno", kurių pagrindą sudaro filosofinė refleksija, meniškai atžvilgiu nėra visiškai vientisi kūriniai. Jau vien dėl jų apimties juose sunku išlaikyti lyrinę liniją, vietomis tenka pereiti į pusiau epinį pasakojamąjį toną ir greta lyrišku jausmu nudažytų vietų duoti atvira filosofinių, iš "grynojo proto" gimusių eilučių.

Kas daugiausia nustebino mus antroje Nykos-Niliūno knygoje, — tai posūkis vadinamojo estetizmo ar net kuone klasicizmo kryptimi, kas būtų buvę visai neįtikima, jei anksčiau nebūtume skaitę kelių tos rūšies eilėraščių, paskelbtų periodinėje spaudoje. Jei "Praradimo simfonijose" Nyka-Niliūnas buvo beveik išimtinai egocentris poetas, tai antroje jo knygoje randame nemažą eilėraščių, kuriuose autoriaus asmuo visiškai dingsta arba pasitraukia į antrąjį planą: poetas surado naują temų ratą ir naują jų traktavimo būdą, žymia dalimi atsisakydamas nuo kankinančios autoanalizės, naudodamas šviesesnę spalvinę gamą, kuriam laikui užmiršęs "baisųjį pasaulį".

Šitas naujas temas ir naują estetinę pasaulėžiūrą Nyka-Niliūnas reiškia labiau disciplinuotom vaizdinėm ir metrinėm formom, kurių neribotas galimybes yra parodžiusi visa eilė didžiųjų mūsų amžiaus poetų. Tokiais Nykos-Niliūno eilėraščiais, kurie, mūsų nuomone, priklauso knygoje prie pačių geriausių, laikytume visų pirma šiuos dalykus: "Vakaro fantazija", "Motinos daina", "Vasara" (kurioje girdėti tolimi Vergilijaus "Georgikų" aidai), "Džiaugsmingos laidotuvės", "Dainelė", "Otilijai", "Emaus keleiviai", "Orfėjaus medis", "Vaza", "Kirminkulo laidotuvės", "Princas XVIII amžiuje", "Peizažas", o taip pat eilėraščius: "Fragonard", "Pesimizmas", "Rudens elegija". Įdomu pažymėti, kad pastarasis dalykas parašytas klasiškuoju lotynų eginu distichu — forma, labai retai benaudojama šių dienų Europos poezijoje.

Dažnai pačios temos savo grynai estetiniu turiniu rodo naują kryptį Nykos-Niliūno poetiniame kely: "Praradimo simfonijų" stiliumi būtų buvę visai neįmanoma rašyti apie Fragonard'ą, galantiškų scenų meisterį, žaismingą rokoko genijų, kurio peizažuose patys medžiai, paneigę savo žemiškąją prigimtį, virsta grynai estetiniais fenomenais, įmantriais fontanais, trykštančiais elegantiškom žalių putų kaskadom.

Bene geriausiu rinkinio eilėraščiu tenka laikyti "Džiaugsmingos laidotuvės", kuriam temą davė vienas Tiziano paveikslas. Nežiūrint į visiškai laisvą, fantastišką temos traktavimą, šitame Nykos-Niliūno eilėraštyje aiškiai jaučiame Venecijos genijaus meną, visą tą pagoniškai džiaugsmingą, triumfuojančią Renesanso dvasią, kuri iki šių dienų tebeįgaivina didžiąją Vakarų kultūrą.

(Alfonsas Nyka-Niliūnas. ORFEJAUS MEDIS. Eilėraščiai. 128 psl. Kaina 3 doleriai. Višėlių, titulinį puslapį, dalių vinjetes ir skyrių pradines raides darė Kazys Janulis. Išleido Vytautas Saulius. Tiražas 350 egzempliorių, kurių penkiasdešimt numeruotų ir autoriaus pasirašytų. Tekstą surinko "Draugas". Spaudė M. Morkūno spaustuvė Čikagoje, 1953 metais).

MŪSŲ MOKYKLA

ILLINOJAUS LIETUVIŲ MOKYTOJŲ SAJUNGOS PEDAGOGINIS SKYRIUS
Redaguoja Klevas Girvilas, 5208 So. Morgan St., tel. Boulevard 8-8611.

Nr. 39 CHICAGO, ILLINOIS 1954.11.20

Mokyt. H. TQMARAS, B.A., M.A.

AUKŠTESNIOJI ČIKAGOS MOKYKLA

Filosofija ir psichologija auklėjimo pagrinduose

Pažvelgkime šiandien į tuos filosofinius ir psichologinius pradus, kurie pagrindžia Čikagos Aukštesniosios Mokyklos (Public School) darbą. (Jie, reikia pasakyti, pagrindžia ir pradžios mokyklos darbą). Štai konspektiniai tos krypties dėsniai:

Mokykla demokratijoje aptarnauja visus žmones.

Mokykla išplėtoja demokratinius idealus.

Mokykla pakeičia elgesius.

Mokykla apima visus gyvenimo aspektus.

Mokykla funkcionuoja pagal daugelį veiksnių.

Mokykla išlaiko tęstinumą per visą gyvenimą.

Mokykla siekia vadovauti pačiai sau.

Mokykla paruošia kelius inteligentiniam prisitaikymui socialiuose pasikeitimuose.

O štai tos krypties tikslai: kiekviena gera filosofija turi išmintingus siekius:

Amerikos pilietybės vykdymas.

Naudojimas pertiekimo priemonių.

Ekonominės kompetencijos išplėtojimas.

Šeimos gyvenimo pagerinimas.

Ugdyti žmonių santykiavimą.

Apsaugoti gyvybę ir sveikatą.

Džiaugtis naudinga poilsiu.

Patenkimas dvasinių ir estetinių troškimų.

Atlikti pareigų atsakomybę.

(Čikagos aukštesniųjų mokyklų Superintendente metinis 1952-53 m. pranešimas "Let's Teach", 1f ir 13 psl.).

Karl R. Douglas ir Hubert H. Mills savo darbe "Mokymas Aukštesniojoje Mokykloje" (1948), 355-358 psl., pateikia konkretų rinkinį siūlymų, kurie, tenka pasakyti, labai vykusiai pavaizduoja tą filosofiją praktikoje.

1) Išlavinti visą priaugančią kartą.

2) Laikyti programą ne formuline, bet lankščią ir demokratinę. Kiekviena proga mokiniams yra reikalinga laisviems pasiklausimams, neformaliems tarpusavio pasitarimams, savo individinių ir grupinių veiksmų planavimui, nešti asmeninę atsakomybę už grupių projektus ir jiems reikalinga pagalba kritiškai apspresiti jų pastangų davinis.

3) Panaudoti pasireiškiamus mokinių susidomėjimus ir tikslus.

5) Motyvavimai turi būti esminiai (intrinsiniai). Mokiniai nori tyrinėti kas nauja ir kas įdomu, veiksmingai bendrauti

su kitais žmonėmis, manipuluoti ir konstruoti daiktus, palyginti nuomones apie atrodančius dalykus, savo pasireiškimus atlikti artistikiškai.

5) Mokymosi patyrimus padaryti gyvus ir staigius, konkrečius, įdomius ir pilnaprasmius.

6) Išryškinti uždavinių sprendimus, kuri sritis yra funkcinio mokymosi pagrindas. Mokiniam turi būti duodama kiekviena proga atradinėti, nusakyti, apjungti, spresti ir išnagriniuoti tiek asmenines, tiek socialines problemas, paliekant tatau jų to meto sugebėjimų, domėjimosi ir reikalavimų ribose.

7) Parūpinti aplinkybes, kad būtų pasiekiamas normalus sekmingumas, o iš to ir nenykstantas mokinio pasitenkinimas.

8) Lai kurikuliumai vaizduos pagrindinius socialius vietos visuomenės procesus ir problemas.

Pagaliau, bet ne galiausiai gera ir gerų tikslų filosofija turi išmintingas priemones, kurių pasigaunant tie tikslai esti įvykdomi ir ta filosofija padaroma gyva praktika. Vel, "Let's Teach" (20-22 psl.) nustato gerai pasvertą tvarką.

"Šie pareiškimai rodo ženklingus tyrinėjimų atradimus mokymosi psichologijoje:

Mokymasis yra veikimas.

Efektingas mokymasis yra pilnaprasmiškas.

Motyvavimas padaro mokymąsi gyvą.

Efektinę mokymąsi lydi pasitenkinimas.

Mokinių grupės psichika daro įtakos mokymosi pažangai.

Mokinių ir mokytojo santykiai įtakoja mokymąsi.

Išmokti svarbios reikšmės dalykai reikia turėti pakankamai laiko.

Dalykų išsimokymas sukelia gerų asmens savybių.

Emocijas sukelia patyrimai gali pasireikšti greitu išmokimu.

Praktika daro išmokiną patvarų.

Igyjamas mokslas mokykloje perkeliamas į gyvenimą." (Bus daugiau)

"NAUJIENŲ" KONCERTAS

Rytoj, sekmadienį, vasario 21 d., "NAUJIENOS" minės savo 40 metų sukaktį. Koncertas įvyks 3:00 val. popiet Sokolų salėje, 2337 So. Kedzie Ave. Visi maloniai kviečiami atsilankyti. Dainuos Anna Kaskas ir "Pirmyn" choras.

3 - NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. -SATURDAY, FEBRUARY 20, 1954

Diskusijos po Mato Krikščiūno paskaitos

Yra viena didelės reikšmės žymė, išskylanti lietuvių pedagogų sambūriuose, ir ta žymė išskyla nesąlygojamai gaiyalinčiai, kai fik atsiranda idėjos asmenų susibūrimas. Tas rimtumas ir nuoširdumas, kuris vyravo susirinkime po M. Krikščiūno paskaitos aną sekmadienį, yra tikrai pasigerėtinas ir daug žadąs. Tie žmonės absoliučiai išsijungia iš alinančios ir skurdinančios kasdienės aplinkumos, persiima atkursimos Lietuvos mokyklų "problemomis bei būsimu mokinių auklėjimo reikalais.

Susirinkime tuojau buvo suprata, kad ne legalizuota konfesinė kontrolė nusvers mokyklos pažangą, bet tinkamai paruošti mokytojai ir pakankamas jų kiekis. Buvo išsiaiškinta, kad perorganizuotos mokyklos programos, kiek jos bus pritaikytos realiajai krašto pažangai, einančiai į ekonominį ir kultūrinį krašto gerbūvį, bus tikrasis švietimo sistemos tinkamumo laidas.

Labai gyvai, išsamiai ir motyvuotai susirinkime buvo paliesta praktinių mokyklų, atseit, amatų bei ūkio mokyklų, proporcija švietimo sistemoje ir tų mokyklų pobūdis. Buvo paliestas tokių mokyklų faktas kaimynų šalyse. Latvijoje ir Vokietijoje, pažymint, jog tenai lavinimas jaunimo toje srityje buvęs davęs aiškiai teigiamų vaisių keliant krašto gerbūvį. Matas Krikščiūnas savo paskaitoje buvo metęs žvilgsnį į galimas bolševikų sistemos mokyklas Lietuvoje ir numatęs būsimos švietimo organizacijos uždavinį išlyginti žalą, kurią bolševikai bus ten padarę, o šalia to, įsteigti tokias mokyklas, kurios kuoveikiausiai sugrąžintų švietimo darbo normalumą. Specialybinės mokyklos turėsiančios būti tokios ir jų tiek, kokios ir kiek jų, atsižvelgiant krašto pramonės amatų ir ūkio srities pažangos, bus reikalinga.

Išvėlta buvo didelės moky-

tojų stokos galimumas, o taip pat sunkumai tai spragai užpildyti. Imant faktą, kad nemažas skaičius mokytojų yra tremtyje ir, atsižvelgiant to kaip veikiai grįžimas atgal bus sulauktas, tiek didesnis jų skaičius galės vėl į darbą Lietuvoje stoti. Atskiras klausimas būtų kytas iš uždavinio surinkti ir suregistruoti mūsų jėgas, kurios išlaisvintoje Lietuvoje galėtų stoti į švietimo darbo sritį. Į tokį uždavinį įeity ne laisvajame pasaulyje esą mokytojai bei kiti lygaus laipsnio intelektualai, bet ir visi be išimties lietuviai esą deportacijose, kur jie būtų buvę pasiūsti mirčiai, bet savo gyvybės kovą laimėję, arba kurie būtų buvę pasiūsti ir prievarta apgyvendinti kuriose Sibiro ar Vidurinės Azijos vietose. Visi tokie lietuviai turėtų būti surasti ir padaryta visa, kad jie galėtų grįžti į savo tėvynę. Toks uždavinys įvykdyti gali būti labai nelengva, žiūrint Rusijos plotų didumą ir susisiekimo priemonių ribotumą, bet, kitą vertus, mes negalėtume sutikti su mintimi, kad deportuotiesiems lietuviams nebūtų duota reikiama pagalba grįžti namo. (Čia primintinas Eksc. vyskupo Vincento Brizgio pareiškimas kadaise, kai jis labai įsakmiai pažymėjo, jog tautai yra kiekvienas žmogus brangu; jo pradimas yra tautai nuostolis. K. G.). Mokytojas Kavaliūnas, Illinojaus Mokytojų Sąjungos pirmininkas pripažino, jog tos sąjungos uždavinys būtų mokytojų jėgas suregistruoti, bet galima būtų tikėti, jog mokytojų sąjunga gali imtis ir iniciatyvos, lietuvių tėvynėn grąžinimą padaryti pirmaeilium uždaviniu visoms mūsų visuomenės organizacijoms. Ypač grąžinimą iš deportacijos.

Diskusijas baigiant buvo padaryta pareiškimas, jog ši paskaita ir po jos kilusios diskusijos parodė, kiek daug, kaip plačią ir kaip svarbią problemą išskyla ir kaip svarbu būtų jas panagriniuoti, dėl jų padiskutuoti, ir tokiu būdu būtų daug kas išaiškinta, veikimo būdai nustatyti, ateities darbų planai paruošti. Ir šioje srityje iniciatyva pripažinta priklausanči Mokytojų Sąjungai.

K. G.

LIETUVIŲ MOTERŲ PILIEČIŲ LYGA

(Isteigta 1933 metų vasario 13 dieną)

Sveikina NAUJIENAS, mininčias 40 metų sukaktį, ir linki joms dar ilgai gyvuoti, kad galėtų ir ateityje lietuviams pagelbėti vesti pagerinimus ir sviestis.

LIETUVIŲ MOTERŲ PILIEČIŲ LYGA:

MARIJONA ZOLPIENĖ, pirmininkė
JULĖ ANDRELIENĖ, vicepirmininkė
STASĖ KAULAKIENĖ, protokolų sekretorė
STASĖ STANKIŪTĖ, finansų sekretorė
ROŽĖ MAZILIAUSKIENĖ, išdininkė
MARCIJONA PUIDOKIENĖ, izdo globėja
ONA PILIPONIS, izdo globėja.

"NAUJIENŲ" GARBINGĄ SUKAKTĮ MININT

L. KANČAUSKAS

Mūsų tautos išeivių istorija kupina sunkaus gyvenimo ir žūtbūtinės kovos ne tik dėl išsivio asmeninės, bet ir visos tautos gerovės, pėdsakų. Tūkstančiai senesniųjų išeivių paliko gimtąjį kraštą, nepakeldami Rusijos caro vergijos, kuri vedė mirčiai į Sibirą už tą, kad lietuvis troško laisvės ir kultūringo rytojaus. Tada tik mažai dalelei lietuvių buvo prieinamas bent koks mokslas, nes okupantas suprasedamas, kad tik tamsesnę tautą lengviau sunaikinti ir valdyti, draudė lietuviškai mokytis ir turėti lietuvišką spaudą. Tačiau laisvės troškimas viešpatavo lietuvių širdyse ir skatino į kovą. Dalis iš senųjų išeivių yra palikę Tėvynę vien dėl to, kad svetur galėtų ieškoti užtarčių ir atvirai kovoti su okupantu. Tokie išeiviai, kad ir be ypatingų mokslų ar prasilavinimo iš pirmųjų dienų svetur ėmėsi darbo Tėvynės laisvinimo ir lietuvių išlaikymo bare. Jie po sunkių darbų fabrike ar anglių kasyklose, be poilsio dirbo steigdami lietuviškas draugijas, spaudą, Tėvynės šelpimo fondus ir pan., nežūrėdami kas jiems už tai atlygins ar titulą suteiks. Geriausias jiems atlyginimas buvo, kai jie žinojo, kad jų darbai artina laisvės aušrą Tėvynėje. Tik jų stipraus bendradarbiavimo su Lietuvoje kovojančiais savanoriais dėka Lietuva prisikėlė iš po kruvinų okupantų batų ir pradėjo kurtis ant griuvėsių. Tik šių kovotojų-išeivių dėka šiandien gražiai klesti lietuviškos organizacijos, skamba lietuviškos dainos, vyrauja lietuviškos tradicijos lietuvių namuose ir eina žūtbūtinė kova dėl Tėvynės laisvės, kurią begėdiškai išplėšė raudonasis, rusiškas bolševizmas. Ypatingai džiugu, kad prieš 50 metų Lietuvą palikę lietuviai dar nepailso kovoje dėl savo tautos rytojaus ir sielojasi dėl dabartinio Lietuvos likimo.

Žvelgiant į senosios kartos išeivijos praeitį, matosi, kad kad jai rūpėjo ne vien Tėvynės išlaisvinimas, bet ir lietuvių išlaikymas svetur pasklidusių lietuvių tarpe. Jų įkurtos draugijos, klubai, savišalpos fondai ir spauda buvo ir yra geriausias priemonės lietuvius laikyti prie visko kas yra lietuviška. Spaudai teko pats didžiausias ir sunkiausias uždavinys, nes ji turėjo būti tokia, kad jos skaitytojų skaičius augtų, o jos puslapiuose atsispindėtų Lietuva bei lietuviška dvasia. Pirmieji spaudos žingsniai tikriausiai buvo nepavydėtini, nes buvo reikalingos lėšos, o jų niekas nedavė. Reikėjo redaktoriams, leidėjams ir kitiems spaudos mylėtojams gerokai išvalyti savo kišenių arba net skolas ant savo galvų užsitraukti. Tačiau, tie laikraščiai, kurie turėjo laimės būti leid-

žiami tokių žmonių, kuriems nerūpėjo biznis, bet vien tik lietuvių nešimas į lietuvių pastoges, išsilaikė ir jau keli dešimtmečiai be pertraukos ar su mažomis pertraukomis eina.

Vienas iš tokių laikraščių-veteranų yra "Naujienos," kurios šiandieną švenčia 40 metų sukaktuves. Prieš 40 metų būrelis Chicagos lietuvių, sielodamiesi lietuvių išlaikymu, išleido "Naujienu" pirmąjį numerį. Jie sudėjo į šį numerį viską, kas jų širdyse ir kišenėse buvo, bet neveltui: dauguma išeivių iškart "Naujienas" pamilo ir stojo į bendrą darbą — talkininkavimą bei prenumeravimą. Tikriausiai yra šimtas kitas "Naujienu" skaitytojų, kurie be pertraukos, jau 40 metų, jas skaito. Nevienas iš "Naujienu" redaktorių, bendradarbių ir skaitytojų šio garbingo jubiliejaus proga mintimis perbėgs per 40 metų be pertraukosėjusių "Naujienu" puslapius ir ten ras sudėtas savo geriausias mintis, pamatys savo Tėvynės kančių kelius, kas sugrąžins į praeitį ir nustatys gaires ateities darbams.

Neturėjau laimės "Naujienas" pažinti kai Tėvynėje laisvas gyvenau, bet jas sutikau eidamas tremties keliais į nežinią. Iš karto mano krūtinėje širdis lengviau pradėjo plakti, kai tada "Naujienu" skiltyse radau pluoštą gražių minčių ir tėviškų JAV lietuvių rūpesčių apie mūsų — tremtinių žiaurais likimo palengvinimą. "Naujienos" ne tik man, bet ir tūkstančiams kitų tremtinių, mielai talkininkavo artimųjų susiradime JAV.

Šiandien "Naujienos" yra mano laukiamas svečias iš JAV, o kai sulaukiu, pats skaitau ir kitiems duodu. Tenka džiaugtis mums visiems išeiviams, kad "Naujienos" yra toks laikraštis, kuris neužsiima vien partinėmis rietenomis ir jame gali pasisakyti visų partijų žmonės.

Labai gaila, kad Pietų Amerikos žemyno lietuviams, dėl pinigų menkos vertės yra sunkiai prieinamas "Naujienu" prenumeravimas. Dabar vykstant "Naujienu" platinimo vajui su daugeliu Argentinos lietuvių tenka kalbėti apie jas ir iš visų tenka išgirsti apgailėstą, kad dėl finansinių sunkumų ir atsiskaitymo keblumų negalima užsisakyti.

Baigdamas savo minčių žiupsnelį, iš širdies gelmių linkiu, kad "Naujienos" ir toliau, kaip

iki šiol, eitų šiuo tiesiu keliu, nešdamos į lietuvių-išeivių pastoges lietuvių, žadindamos lietuvių širdyse karštą Tėvynės meilę ir šaukdamos stoti į kovą su žiauriu lietuvių tautos naikintoju — bolševizmu. Lai netrūksta "Naujienu" puslapiuose vietos kempelio mūsų brolių partizanų žodžiams, kurie ateina iš pavergtos Tėvynės. Lai gyvuoja ilgiausius metus nepailstantis veikėjas, kovotojas dėl Lietuvos laisvės, "Naujienu" vyr. redaktorius Dr. P. Grigaitis ir gražus būrelis jo bendradarbių, rūpestingai einančių savo pareigas "Naujienu" redakcijoje ir administracijoje.

ILGIAUSIŲ METŲ!
Buenos Aires, 11. 2. 54.

Gerb. P. REDAKTORIAU,

NAUJIENOS yra tai, ką mes vadiname kova dėl Lietuvos laisvės, dėl Lietuvos demokratijos.

NAUJIENOMS, 40 metų jubiliejaus proga, siunčiu savo nuoširdų pritarimą ir geriausius linkėjimus.

Nuoširdžiai Jūsų,
Jul. Susmaras
Chicago, 2. 5. 1954 m.

Rytoj Naujienu 40 metų sukaktuvinis koncertas Sokolų salėje, 2337 S. Kedzie Ave.

Pradžia 3:00 val. po pietų.

Garsinkitės "N-nose"

SAVE up to

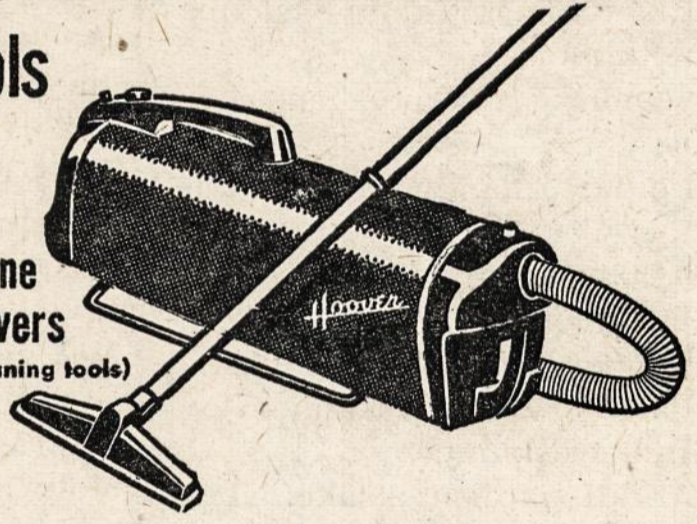
Triple-Action Hoovers

Discount on Floor Sample \$11.00
Qualified You Save **\$28.50**
Trade - in \$17.50

Sale of Demonstrator Models and Showroom Samples — while they last.

HOOVER CLEANER and Tools

Aero-Dyne Tank Hoovers
(Complete with cleaning tools)

We've sliced the price of all cleaners that have been used to demonstrate the superiority of Hoover's cleaning action. Five different models to choose from with one as low as \$59.95, but only a few available in each model. Sold on a first-come first-served basis with a new-cleaner guarantee.

LOW DOWN PAYMENT, EASY MONTHLY TERMS TO FIT YOUR BUDGET

AMERICAN FURNITURE & RADIO STORES

1523 No. Milwaukee Ave. HUMBOLDT 6-5000

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Dirbtini Dantys

Laisvi ar nepritaikyti?
DANTŲ PLOKSTELĖS
pataisomos ir stipriai įstatomos.
Sužaloti dantys pataisomi,
o nuotrupos išlyginamos
— 1 valandos darbas —

State Dental Plate Laboratory

1635 W. 47th St. YArds 7-4499
944 W. 63rd. WAlbrook 5-2558
639½ W. 63rd St. WE 6-2608

Dirbtini Dantys

Laisvi ar nepritaikyti?
— 1 valandos darbas —

Cleveland Dental Plate Laboratory

456 W. North Ave. MI 2-6221
404 E. 47th Street. AT 5-6880
160 Milwaukee Ave. HU 9-3242

Dirbtini Dantys

Laisvi ar nepritaikyti?
DANTŲ PLOKSTELĖS
pataisomos ir stipriai įstatomos.
Sužaloti dantys pataisomi,
o nuotrupos išlyginamos.
— valandos darbas —

A-1 Dental Plate Laboratory

22 W. Madison, Room 223, DE 2-6804
1587 W. Ogden Ave. MO 6-3733
1425 Wilson Ave. LO 1-9280
2003 W. Lawrence SU 4-8708

TIESIU KELIU

K. T. Vezelis

Spauda žmogaus gyvenime vaidina nepaskutinį vaidmenį. Spauda žmogaus gyvenimą praturtina, praplečia žinių akiratį, padeda, pamokina, nurodo būdus ir priemones kaip nugalėti pasitaikančius sunkumus ir kliūti. Spauda yra tas ginklas, kuris apsaugo žmogų nuo daugelio nelaimių, nenumatomų paklydimų ir nukrypimų nuo tiesaus kelio. Kaip veidrodis parodo tikrą žmogaus veidą, taip spaudoje matomas jo gyvenimas, darbai, kova, laimėjimai ir t. t. Žmogus supranta ir vertina spaudos ar spausdinto žodžio galią. Laisvuose demokratinuose kraštuose spaudos, spausdinto žodžio laisvė yra apsaugota įstatymais, konstitucijomis. Diktatūrinuose režimuose laisvoji spauda pirmoje eilėje susilaukia represijų; kas negarbina diktatūros režimo, diktatoriaus asmens, kas tiesos nepakeičia melu, apgaulinėjimu, tas sulikviduojamas. Diktatorius, sulikvidavęs laisvąją spaudą, tiesą mylinčius ir skelbiančius redaktorius, jo bendradarbius, tą pačią spaudą pakreipia melo ir žmonių apgaulinėjimo kryptimi. Iš to matome, kad spauda gali suvaidinti žmonių gyvenime nevienodą vaidmenį. Kad ir laisvuose kraštuose, kur spaudos laisvė nesuvaržyta, neturi cenzūros, bet redaguojama blogo žmogaus, gali iš tiesos padaryti melą, gali žmogaus galvoseną pakreipti į jam norimą kelią arba visai sudemoralizuoti jo gyvenimą, ką matome šią dieną komunistiniuose arba jų įtakoje esančiuose kraštuose.

Laikraščio redaktorius turi būti ne tik geras žmogus, geras administratorius, bet nemažesnis auklėtojas, tiesos mylėtojas, žinovas, toli pramatantis, nepasiduodas pašalinėms įtakoms, nepamėgdžiojantis vienos pakraipos "linijų" ir t. t. Kada laikraštis apkraunamas "visiems žinomų asmenybių" straipsniais, kada jame skaitytojai "šviečiami" mandriais posakiais "aukštojo" luomo moderuotojų, tada laikraštis pasidaro sausas, nuobodus, vienodas; laikraštis nustoja savo patrauklumo, ima senti, atsilikti nuo šių dienų progresuojančio gyvenimo tempo. Šiandien geras laikraštis yra tas, kuriame dalyvauja, reiškia mintis visi skaitytojai, visi mylintys tiesą, — visi, kurie iš laikraščio nenori padaryti savo įsitikinimų, pažiūrų biznio. Kaip šaltinio vanduo yra tyras, švarus, be drumzlių, taip ir geras laikraštis turi tarnauti visų žmonių gerovei, pažangai, kultūrai, skiepyti tiesos, meilės, vienybės, pagarbos tikslus.

Per 40 metų "Naujienų" dienraščio nueitas kelias buvo tiesus, garbingas ir daugeliui atsimintinas. To pat garbingam sukaktuvininkui linkima laikytis ir tolimesniai ateities laikui. Išsi-

laikyti 40 metų svetimame krašte lietuviškam spausdintam žodžiui yra nelengva. Čia nuopelnas yra redaktoriaus Dr. P. Grigaičio, jo redakcijos kolektyvo.

Brangūs sukaktuvininkai, nepalūškite nešdami ant savo pečių sunkią spaudos našta, varykite tą garbingą vagą, kuri purėtų lietuviškus dirvonus, vestų kovą su mūsų tautos pavergėjais. Dienraščio "Naujienos" skaitytojai ir mylėtojai jūsų darbą supranta, įvertina, jį remis, padės nugalėti visus sunkumus. Kada mūsų kraštas atgaus laisvę, tada jūsų darbas bus pilnai įvertintas, nes prietos kovos jūs esate labai labai

Cicero Lietuvių Kultūros Draugija (Chicago's Liet. Dr.-jos Skyrius)

Cicero Lietuvių Kultūros Draugija buvo įsteigta 1936 metų birželio 12 d., Chicago's Lietuvių Draugijos pastangomis. Pirmasis susirinkimas įvyko Liberty svetainėje pirmininkaujant J. Mockevičiui. Į valdybą buvo išrinkti: K. P. Deveikis pirmininkas, W. Strumila vicepirm., J. Činikas nut. sekr., K. Jakubka

daug prisidėję ir padėję. Ateityje "Naujienos" tevirsta visų lietuviškai kalbančių žmonių laukiamu svečiu.

fin. sekr., A. Tumavičius išdin., izdo globėjai: K. Biknius ir S. Laurintas, M. Tribičius maršalka.

Dabartinę valdybą sudaro: K. P. Deveikis, J. Areška, K. Jakubka ir M. Tribičius. Susirinkimai įvyksta kiekvieno mėnesio trečią ketvirtadienio vakarą, Skadusko svetainėje, 1500 S. 49th Ave., Cicero.

Vasario 21 dieną

"NAUJIENU"

jubiliejinis koncertas

SOKOLŲ SALĖJE

2337 So. Kedzie Ave.

More to Offer You
for today and for tomorrow...

the Dependable
New ROPER LP-GAS Range

Dependability of automatic fuel supply

In considering the purchase of a new range, consider first the certainty of service... the availability of fuel whenever you need it. Hot, clean, economical LP-GAS is delivered to you automatically. It's always on hand for your use. It is not subject to the whims of snow and sleet storms, broken power lines and other causes of serious inconvenience. You can depend on LP-GAS at all times and under all conditions.

Dependability of fine cooking service

When you have a long-lived ROPER LP-GAS Range in your kitchen and LP-GAS dependably supplied to your home, you enjoy the finest cooking service imaginable. Stop in and talk it over. See the beautiful new ROPER Ranges. You'll find a model that's just right for you. Ask about the small down payment and low monthly payments.

CROWNING ACHIEVEMENTS
that assure convenience through the years

- Alltrol "Center-Simmer" Top Burners
- Exclusive "Staggered" Cooking Top
- Large "Bake-Master" Baking Oven
- "Scientific" Oven Cooking and Broiling Charts
- Super-Fast "Roper-Glo" Broiler Burner

BUY ON OUR CONVENIENT TERMS

SOLTIS HOME APPLIANCES
AND FURNITURE

2647 W. 51st Street

Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

“NAUJIENOS” IR MŪSŲ KALBA

40 METŲ LAIKRAŠČIO SUKAKTIES PROGA

“Naujienu” 40 metų sukakties proga tikėtų tarti žodis kitas ir apie šio laikraščio kalbą bei jos raidą. Nors būtų įdomu, ir ypač amerikinės lietuvių spaudos kalbos istorijai reikalinga nuogrundžiau ir sistemingiau dalyką aptarti, tačiau ši kartą teks pasitenkinti keliais bruožais, atskiromis pastabomis. Nuodugnus dalyko dėstymas, viena, reikalautų labai daug laiko studijoms: vien peržiūrėti 40 m. dienraščio komplektams tektų labai ilgam atsidėti (per metus skaičiuojant vidutiniškai 300 numerių, o numeris 6 puslapius, tektų perskaityti bent 72,000 dienraščio formato puslapių); antra, studijinis straipsnis galėtų būti dienraščiui ir per specialus.

Apskritai, “Naujienu”, panašiai kaip ir kai kurių kitų JAV lietuvių laikraščių, kalbos raida tam tikru būdu sekė paskui Lietuvos spaudos kalbą, nors ir daugiau ar mažiau atsilikusi. Bet tai kalbai, suprantama, gera dalimi atsiliepė skirtingos amerikinio gyvenimo sąlygos, ypač angliškoji žodyninė įtaka.

Redaktoriai iš Lietuvos

Suprantama, kad “Naujienose” reikėsi tiesioginė ar ir netiesioginė jų redaktorių kalbinė įtaka, pačių redaktorių lietuvių kalbos mokėjimas ir apsispyrimas.

Nuo pat “Naujienu” įsikūrimo, beveik be pertraukos, laikraščių redaguoja Dr. P. Grigaitis. Lietuvoje bei to meto Rusijos valstybėje būdamas, jis buvo artimai susigvenęs su rašomosios lietuvių kalbos tradicija, susidomėjęs ir kalbiniu prasilavinimu, visuomenininkui ir laikraštiniui reikalingu.

Šie dalykai jam rūpėję dar gimnazijoje besimokant, iš pradžių Marijampolėje, vėliau Mintaujoje (1899—1901). Atsimenąs, kad tada Jono Šliūpo raštai nepatikę dėl kalbos — buvę sunkūs skaityti: ilgi, nesklandūs sakiniai; be to, ir jo kaltiniai žodžiai nepatikę. Tada ir vėliau, bestudijuojant Petrapilio universitete (1903—1905), tekę skaityti amerikinių ir prūsinių lietuviškų laikraščių (jų tarpe “Vienybė Lietuvininkų”). Mat, ir prieš spaudos leidimą ten nebūta tokio griežto lietuviškųjų raštų draudimo. Kita vertus, docentas E. Volteris, kuris buvo rusų mokslų akademijos slavų skyriaus bibliotekos viršininkas, gaudavo tos draudžiamosios lietuvių spaudos.

Petrapily P. Grigaičiui buvo progos sueiti ir su K. Būga, jau tada ne tik labai besidominčiu lietuvių kalba, bet ir gerai joje nusimanančiu; teko ši tą nūgirsti apie kalbos dalykus ir pasimokyti. Tekdavę tarpais, susiję lietuviams intelligen-

tams, nekartą ir kalbos klausimais pasikalbėti, padiskutuoti. Pvz., pasibaigus spaudos draudimui (1904) pradėtame leisti Petrapily “Lietuvių Laikraštį” buvęs kartą išspausdintas rašinys, antrašte “Dėl vaikų”, kuriame atvaizduotos nelabai jau gražiai besiplūstančios dvi moterėlės. Kartą toks Vinkleris ėmęs tiesiog piktintis, kaip šitoks straipsnis galėjęs būti skiriamas... vaikams. Mat, jis suprato tą antraštę pagal rusišką sintaksę “dlia dietiej”. P. Grigaitis tatau supratęs ir jam paaiškinęs, kad čia visai ne vaikams skaityti rašinys skiriamas, nes antraštė iš tikrųjų reiškianti “iz za dietiej”.

Rusijoje besimokydamas, P. Grigaitis laikėsis K. Jauniaus rašomosios kalbos. Kai jam 1905 m. tekę redaguoti Lietuvių Labdarių Draugijos kalendorių, jis jį perredagavęs pagal Jauniaus gramatiką. Tekę Petrapily skaityti ir Kuršaičio gramatiką. Atsimenąs, kad šiauliuose buvę laikomasi Jablonskio taisyklių. Vėliau ir pats Grigaitis pakrypęs į Jablonskio pusę, nes Jablonskis rašęs zanavykiškai, ir jam, taip pat zanavykui, ta kalba buvusi artimesnė.

Tad maždaug su tokiu rašomosios kalbos tradicijos pažinimu P. Grigaitis atvyko Amerikon ir ėmėsi spaudos darbo. 1913 m. redaguodamas Baltimorėj “Pirmyn”, o 1914 m. stojęs “Naujienu” redaktoriūm.

Dabartinis “Naujienu” redaktoriaus pavaduotojas K. Augustas, į jas atėjęs dar I Pasaulinio karo metu (1916), dirbęs redakeijoje su kai kuriomis pertraukomis, irgi atsinešė kalbinę Lietuvos tradiciją. Jis su lietuvių kalbos taisyklėmis gavo kiek progos susipažinti besimokydamas dar Panevėžyje, kur teko pasimokyti iš Naginsko. Atvykęs į JAV, studijuodamas Valparaiso (Ind.) universitete, lankė lietuvių kalbos kursus, kur jo metu mokęs Z. Vitkauskas. Po pastarojo, 1914 m., kaip pačiose “Naujienose” paskelbta, “lietuvių kalbos klausų” mokytoju buvęs rudenį išrinktas Augustinavičius; iš anksto pranešta, kad bus mokoma tose pamokose gramatikos, sintaksės, retorikos ir literatūros. Pats K. Augustas sakosi, kad jam tekę dėstyti bene iki 1915 m. pavasario. Rėmėsis Damijonaičio gramatika, Rygiškių Jono “Lietuvų kalbos sintaksė” (1911). Studentai paprastai neturėdavę vadovėlių, pamokas užsirašinėdavę. Lankydavę kursus apie 20—40 studentų.

K. Augustas ir vėliau stengėsi įsigyti tinkamų kalbos vadovėlių, kad neatsiliktu nuo Lietuvos bendrinės kalbos tradicijos. Kai 1935 m. buvo nuvykęs į Lietuvą, prisipirko ten nau-

jausios kalbinės literatūros ir parsigabeno į JAV.

“Naujienu” Redakcijoje yra dirbę ir daugiau ar mažiau prasilavinusių kalbininkų, kalbiškai lavintų žmonių. Vienas jų tai Kleopas Jurgelionis, platesniajai visuomenei poetu pagarsėjęs. Tačiau jis turėjo ir specialaus kalbinio pasirušimo. Dar Petrapily susieidavo su K. Būga, kuris, matyt, jį bus paveikęs; vėliau studijavo kalbotyrą Krokovoje. Yra išleides net specialų Panemunėlio tarmės fonetikos aprašą. “Redakcijoje “Naujienu” pradžioje jis neilgai tedirbo, bet tam tikros savo kalbinės įtakos galėjo parodyti. Taip pat dėstė lietuvių literatūrą, kuri juk artimai su kalba susijusi, “Naujienu” kalbos kursuose Čikagoje; 1915 m. “Naujienose” (Nr. 61) rašoma, kad tuose kursuose dėstysias “lietuvių ir kitų kalbų žinovas” Kl. Jurgelionis. Plačiau apie jo kalbinį kelią jau esame rašę šioje vietoje prieš porą metų.

Beveik nuo pat pradžios keliolika metų “Naujienu” Redakeijoje yra išdirbęs Antanas Lalis, visuomenei žinomas ypač savo anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbų žodynu. Apie jį teks vėliau plačiau parašyti.

Laikraščio kalba

Dabar pažvelkime, kokia buvo paties “Naujienu” laikraščio kalba.

Suprantama, kad per tą 40 m. tarpą ta kalba negalėjo visą laiką išlikti vienoda; ji kildėjo, kaip nuo 1914 m. ir pačioje Lietuvoje bendrinė rašomoji kalba keitėsi, darė pažangą.

Zinoma, čia, Amerikoje, ta raida buvo kitokia negu Lietuvoje. Viena, ne viskas čia, už jūrų marių, buvo taip greit pasiekama, kas buvo vartojama Lietuvoje; ypač per pastaruosius du didžiuosius karus, pasunkėjus su Lietuva susisiekimui. Lietuvoje staiga suklestėjo bendrinės kalbos kultūra po I Pasaulinio karo, atgavus Lietuvai nepriklausomybę, įsisteigus lietuviškoms mokykloms (nuo pradinių iki aukštųjų), kurias išėjo dideli būriai jaunimo. Bendrinė kalba pasidarė išdailinta, grynesnė, o kalbinė drausmė palyginti didelė. Čia, Amerikoje, išskyrus menkus bandymus, suprantama, nei tokių mokyklų buvo, nei tokio drausmingumo, ar planingumo, kalbinėj srity. Kita vertus, amerikietinio gyvenimo aplinka tolydžio darė vis didesnės įtakos. Buvo taikomasi prie savo skaitytojų. Red. P. Grigaitis sako, jog ir nebuvo pridurmui sekama Lietuvos laikraščių kalba, nes tie laikraščiai buvę rašomi sunkesne, ne tiek gyva kasdienine kalba, gal labiau atsižvelgiant į daugiau išlavintus skaitytojus. “Naujienos” daugiau taikėsi prie paprastųjų skaitytojų, dažniausiai ne tik aukštojo ar vidurinio mokslo neišėjusių, bet ir apskritai neretai maža teraštinių. Sakiniai turėjo būti paprastesni, jiems labiau suprantami. Į anglicizmus apskritai nebuvo tokiomis purizmo

akimis žiūrima, kaip kad Lietuvoje; ypač jų nevengta skelbimuose arba ir tais atvejais, kai norėta tiksliau nusakyti amerikietinio gyvenimo dalykus, juos savo vardais pavadinti, juoba kai savo žodžio tam neturėta ar bent greitomis jo nesugriebta.

Pastaraisiais laikais, po II Pasaulinio karo, daugiau į Ameriką suvažiavus tremtinių ir jų atsivežtinės kalbinės kultūros raštams vis daugiau ir daugiau užimant vietos laikrašty, kai kurie skaitytojai senieji amerikiečiai, bent pradžioje, tų raštų kalbą palaikė jiems kiek tolimesne, per daug puristiška ir per painių posakių; kai kurie jų pasigedo jos artimesnės šio krašto kasdieninei kalbai, daugiau anglicizmų paveiktai.

Bendram “Naujienu” kalbos vaizdui iš pradžių gal pravėrs pora ištraukų iš pačio pirmojo numerio (1914 m. vasario 19 d.):

“BAUDŽIA UŽ MOKYMA. Lietuvoj galima mokintis ir mokyti tik mokykloj po valdžios priežiura. Jei-gu mokysi namie, pateksi šaltojon. Mokymas namie skaitosi slaptu, ne-legaļu, priešingu valdžiai ir baus-tinu, nors tai būtų abecelės moky-mas. Štai pereitą mėnesį Kauno gu-bernatorius už ‘slaptos’ mokyklos laikymą nubaudęs Ežerenų pav. gy-ventojus: M. Dičiutę užmokėti 25 rub. pabaudos arba mėnesiui kalėjim-an; Juozą Maksimovičių 6 savai-tėms kalėjiman; Oną Sakelytę ir Anufrą Bernotą užmokėti 10 rub. pabaudos arba 15 dienų kalėjiman.”

O štai kita jau blogesne kalba parašyta to paties numerio žinutė:

“CHICAGOS RUBSIUVIŲ UNIJOJ. Tarpe Chicagos rubsiuvių eina di-delis bruzdėjimas, iššauktas neuži-ganėdinimu kai-kuriais unijos vadovais. Mat ikišiolei patįs rubsiuviai mažai tesirupino savo reikalais; vi-same buvo atsidėta ant vadovų. Pa-skutiniu laiku yra nužiūrėjimas, kad unijos vadovai susibičiuoliavę su darbdaviais, nes nuskriaustas darbi-ninkas niekur negauna užtarimo. Darbininkai tariasi tarp savęs be sa-vo vadovų malonės. Jie susaukė ke-lis susirinkimus ir yra pasiryžę ko-vot prieš tokius valdovus. Del tų priežasčių ir district council skilo pusiau.”

(Pastaba: abejose ištraukose pefitu čia surinkta visur ē vie-toj originalo ē.)

Rašyboje, ypač iš pradžių, at-sispindi ano meto praktikos įvairumas, reiškęsis lietuviš-kuosiuose raštuose. Būdingos jos ypatybės galima paminėti kad ir šios (1914—1915 m.): *tris didelės krosnys, tie pietys, pjauti, pajieskoti, augstas, at-gija*, nors anaipol ne visur nuosakiai toks rašymas išlaiko-mas. Toliau, rašoma vienu žo-džiu arba su brūkšneliu: *kai-kurie, turbūt, taippat, kaipir* “lyg”, *ikišiol, begalo, kodelgi*, bet ir: *kur-nors, šiek-tiek, kas-gi...*

Pažymėtina, kad ū ilgosios “Naujienos” (kaip ir eilė kitų amerikiečių spaudinių, pvz. Tananevičiaus 1909 m. Čikagoje išleistoji “Trumpa Lietuvių Kalbos Gramatika”) ilgą laiką neivartoję, rašę *rubsiuviai, bu-das* ir t.t.

Ši rašyba, iš vienos pusės žiū-rint, sutampa su tuo metu Jab- (Tęsinys 7-me pusl.)

IŠ PHILADELPHIJOS LIETUVIŲ PADANGĖS

Mintys ir linkėjimai

Naujienu sukaktį minint

Philadelphijos lietuvių skaitytojų vardu tegul būnie leista ir man pareikšti didelį dėkausmą Naujienu garbinga sukaktimi. Iš tiesų, nerasime pasaulyje kito dienraščio, kaip Naujienos, kurios visokeriopu atveju taip gausiai pasitarnavo Amerikos lietuvių politiniai visuomeniniai ir tautiniai-kultūriniai veiklai susiformuoti. Per daugelį metų jos ugdė skaitlinguose skaitytojuose lietuviybės jausmą ir beveik dviejų kartų lietuviams buvo ir tebėra vieninteliu laisvosios minties kelrodžiu. Naujienos nešė į pasaulį vargų ir nelaimių užguitam lietuviui viltingą spausdintą žodį, niekad nebuvusį supančiotą svetimosios ar savosios cenzūros pančių. Su didele meile Dr. P. Grigaičio puoselėjamos Naujienos pergyveno keturis dešimtmečius, jų tarpe du pasaulinius karus ir depresiją. Jos sulaukė jų pačių pranašautą 1918 m. Tėvynės išsilaisvinimą ir sielėjosi dėl 1926 m. gimtoje šalyje demokratijos principų žiauraus išniekinimo. O kai Lietuvos valstybė tapo komunizmo pavergta ir tautai vėl atėjo likiminė valanda, Naujienos vėl skelbia tūkstančiams rūšios kovos šūkius, šaukiančius lietuvių visuotinai aukotis dėl Lietuvos išsilaisvinimo. Tad pagalvojus, kad tik spaudos lapuose bus atžymėta ši labai reikšminga Naujienu sukaktis, be didesnių ar mažesnių iškilmių kiekvienoje didesnėje lietuvių kolonijoje, atrodo, kad mes dar pilnai neįvertiname laisvos lietuviškos spaudos reikšmę plačiajame pasaulyje ir ypač nesuprantame didžiosios Naujienu misijos pasaulio lietuvių istorijoje.

Tobulos visuomenės, be vargų ir skurdo, nebuvo ir nebus pasaulyje, iki žmonija gyvens ir mūsų žemelė suksis aplink savo ašį. Tai sako gyvenimo didžioji patirtis. Naujienu kryptis atstatyti Nepriklausomą Lietuvą, kurioje kuo mažiausiai pasireikštų žmogaus juodas vargas, yra visų pažangios minties lietuvių kryptis. Visi mes siekiame mūsų brangiai Lietuvai laisvės ir tuo pačiu jos žmonėms laimės ir šviesaus jų gyvenimo. Tokie lietuvių siekimai nereikia būtinai marksizmą. Mūsų lietuviškai socialinių klausimų sprendimas privalo būti padarytas pagal tautinį stilių ir sampratą.

Tegul gyvuoja Naujienos ir ateinančiais dešimtmečiais, po kurių mūsų gyvų gal jau nebus, bet prisikėlusiai Lietuvos žemelė laimingai gyvens. Tegul gyvuoja laisvas lietuviškas gimtasis spausdintas žodis, tragiškuose tautos metuose penkiuose žemyuose kiekvienam tapdamas dar grynesnis, mielesnis ir skaidresnis.

Žmogus, kuris pažinojo Dr. P. Grigaitį prieš keturiasdešimt metų

Naujienu garbingą sukaktį minint norisi paminėti ir Juozą Jankų, Philadelphijos lietuviams gerai pažįstamą visuomenininką ir žymų verslininką, kuris Naujienas skaito nuo jų pirmojo numerio pasirodymo. Į Ameriką jis atvyko 1913 m. netrukus įjungdamas į socialdemokratų organizaciją ir visam gyvenimui pasilikdamas ištikimas Vakarų pasaulio demokratijos idealams. 1932 m. lankėsi N. Lietuvoje ir stebėjosi didele šalies pažanga. Ir šiandien J. Jankus gyvai domisi lietuviškąja veikla. Jis sielojasi pavergtos tėvynės reikalais, remia aukomis Balfą ir Al tą. Į Vakarų Vokietijos tremtinių stovyklas yra pasiuntęs daug pakėtelių, kad sumažinus tremtinių vargą. Šešioms tremtiniams studentams pats vienas sudarė darbo ir buto garantijas, kad jie galėtų atvykti į šį kraštą, o jiems atvykus juos globojo, kaip tikras tėvas. Seniau yra rašinėjęs korespondencijų ir į Naujienas. Paklausus jo nuomonės apie Naujienu keturiasdešimt metų sukaktį jis pasakė:

— Pažįstu Dr. Pijų Grigaitį... Dar tuomet buvo jaunas ir gyveno Philadelphijoje... Kai jis išvyko į Čikagą ir pradėjo leisti Naujienas, tai jos taip greitai po žmones praplito, kad ir šiandien negalėčiau paaiškinti kodėl. Gabios žurnalisto rankos vadovaujamas savaitinis laikraštis greit išaugo į dienraščius. Kai socialdemokratų organizacijoje įvyko skilimas, 1917—18 m. nuėinant Maskvai tarnauti daliai fanatikų, Dr. P. Grigaitis pradėjo vesti aštrią kovą per Naujienas su jais. Dėl tos kovos net laikraščio leidėjai išsigando, pasiūlydami Dr. P. Grigaičiui polemiką švelninti. Bet šis griežtai atsakė. Nenorėdami nusto-

ti garsaus redaktoriaus, leidėjai Naujienu liniją paliko iki šių dienų lietuvių tautos priešams tokia pat aštrią, kaip ir anomis atmintinomis dienomis.

Mūsų mokslininkai dirba

Kai mūsų dauguma grumiamės žūtubūtinėje gyvenimo kovoje dėl mūsų pačių ir mūsų artimųjų išsilaukimo, mūsų mokslininkai tų pačių gyvenimo rūpesčių slėgiami dar randa laiko praturtinti naujomis žiniomis lietuvių tautos kultūros lobyną. Štai, prof. Dr. J. Puzinas turi parašęs "Vilniaus pilys" veikalą, kuriame atskleidžia naują pažiūrą į Vilniaus įsikūrimo istoriją. Prof. Dr. V. Maciūnas ir K. Ostrauskas Pensilvanijos Universiteto leidinyje "The Library Chronicle" išspausdino anglų kalba "The Šaulys Collection Books of Lithuania".

"The Library Chronicle" leidžiamas jau dvidešimt metų.

—Br. Dirmėnas

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

lonskio vartotąja (pvz. 1911 m. "Lietuvų kalbos sintaksėje"), kur jis irgi rašo *pjauti, atgija, augštas, kas-nors*, bet: *be galo, dantys* (daug.), vartoja ilgąją ū. K. Augustui lyg prisimena, kad bene šiokia laikraščio rašyba bus daugiau Damijonaičio vartotoji.

Tris krasnīs, tie pietūs buvo pradėta rašyti XX a. pačioje pradžioje K. Būgos siūlymu; bet paskui, patyrus, kad tai be pagrindo, jo paties ir kitų kalbininkų Lietuvoje buvo netrukus toks rašymas atmestas. Amerikoje taip savotiškai daugiskaitos vardininkas rašytas ilgai; "Naujienose" tik po II Pasaulinio karo galutinai šis rašymas teatmestas.

Šok gėrės, šok negėrės, šok merginą nusitvėręs — deklamuodavo seniau Lietuvoj. Gera proga smagiai pasižokti bus Naujienu parengime ši sekma-dienį.

"Čiurlionio" Ansamblio Plokštelės

Jau pagamintos ir šiuo metu siuntinėjamos užsisakiusiems. Albume telpa 6 normalaus (78 RPM) greičio plokštelės, į kurias mišraus, vyrų ir moterų chorų ir chorų su kanklių orkestru ir solistais įdainuotos šios dainos:

1. Tėve Mūsų (Gruodis) — Lopšinė (Mikulskis).
2. Augo Kieme Klevelis (Karosas) — Kas Bernelio Sumislyta (Mikulskis).
3. Op, Op, Kas Ten, Nemunėli (Naujalis) — Palankėj (Mikulskis) ir Piemenėlių Daina (Švedas).
4. Anoj Pusėj Nemuno (Čiurlionis) — Kalvelis ir Skamba, Skamba Kankliai (Mikulskis).
5. Cykiai.. Cykiai.. (Mikulskis) Sėjau Rūtą (Mikulskis)
6. Linelius Roviau (Mikulskis) — Eikime Mudu Abudu ir Aš Ne Vyšnelė (Mikulskis).

Albumo kaina JAV ir Kanadoje su persiuntimo išlaidomis yra \$10.00 ir gavus pinigus albumas tuojau išsiunčiamas.

Užsakymus siųskite šiuo adresu:

ČIURLIONIS ENSEMBLE

c/o J. Nasvytis, — 771 E. 91st Street, — Cleveland 8, Ohio

Prašau man atsiųsti.....Čiurlionio ans. plokštelių albumą (us).

Vardas, pavardė

Tikslus adresas

Pridedu \$..... (pašto perlaida, čekiu, pinigais).

Parašas.....

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvietą sutaupytą dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojimo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Istaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Ketvirtadieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. Virginia 7-7747

“Perkūnui” penktuosius metus žengiant

Kalbant apie Chicagos sporto klubą “Perkūną,” negalima nesuminėti sp. klb. “Grandis” vardo. Sp. klb. “Perkūnas” tai buvęs sp. kl. “Grandis,” kuris, aplinkybėms susidėjus, pakeitė savo klubo vardą į “Perkūną.”

Savo trumpame straipsnyje bandysiu bendrais bruožais priminti, kaip steigėsi šis mūsų sporto klubas. Grįžkime į 1949 metus. Chicaga, tai antroji lietuvių sostinė, į kurią suplaukė iš tremties daugiausia jaunimo. Apsigyvenus čia didesniai sportininkų skaičiui, buvo pradėtas gvildinti lietuviško sporto klubo klausimas.

Ir štai 1949 m. lapkričio 5 d. šaukiamas pirmasis Chicagoje gyvenančių sportininkų pasitarimas. Į šį pasitarimą atsilankė gausus sportininkų ir sportui prijauniančių asmenų būrys. Išdiskutavus sportinės veiklos galimybes Chicagoje, buvo nutarta steigti lietuvių sporto klubą ir šį susirinkimą laikyti steigiamuoju, tad ta pačia proga buvo išrinkta laikina klubo valdyba, kuriai susirinkimo buvo pavesta paruošti sporto klubo įstatus ir gaires sportiniam veikimui. Į laikinąją valdybą įėjo: V. Adamkevičius, Ed. Vengenskasis, V. Karpuška ir S. Zubkus. Klubui parinktas pilnas vardas toks:—Lietuvių Tremtinių Sporto Klubas “Grandis.” Pradžioje nutarta apsiriboti trim sporto sekcijom: krepšiniu (vadovas Ed. Vengenskasis), stalo tenisu (vad. L. Kalvaitis) ir šachmatais (vad. V. Karpuška). Buvo sudarytos komandos, kurios tuojau įsijungė į amerikiečių pirmenybes.

1950 m. vasario 25 d. laikinosios valdybos buvo sušauktas visuotinis sportininkų susirinkimas. Susirinkime buvo priimti klubo įstatai ir išrinkta pirmoji klubo valdyba, kurią sudarė: V. Adamkevičius, pirmininkas, Ed. Vengenskasis, vicepirm., Ragauskaitė, sekretorė, V. Karpuška, išd. ir L. Kriaučiūnas, reikalų vedėjas. Prasiėjo tikrasis organizuotas sportinis veikimas. Augant narių skaičiui, buvo steigiamos naujos sekcijos. Įsteigta tinklinio, lengvosios atletikos ir futbolo sekcijos. Tai tokie buvo pirmieji klubo žingsniai.

Beveik nebuvo sekmadienio, kada “Grandies” sportininkai neturėtų rungtynių. Aš čia neminėsiu visų turėtų rungtynių ir jų rezultatų, bet galiu pažymėti tiek, kad pradžioje rezultatai buvo gan džiuginai. 1951 m. vasaros pradžioje klubo veikla ėmė šlubuoti. Kai kurie klubo sportininkai nuo klubo atitolo, neberasdami laiko sportiniams reikalams. Tas dėjosi ir kituose Chicagos lietuvių sporto klubuose. Reikalams klostantis blogojon pusėn, kilo mintis, visiems veikiančioms Chicagoje ar apylinkėse, klubams jungtis ir sudaryti vieną pajėgų vienetą.

1951 m. gegužės 27 d. buvo

8—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, FEBRUARY 20, 1954

sušauktas visų veikiančių klubų sportininkų susirinkimas.

Susirinkime atstovauta trims klubams: “Grandžiai,” “Ateičiai” ir Cicero “Taurui.” “Ateities” klubas pasisakė prieš susijungimą. Šio susirinkimo rezultate “Grandis,” gaudama iš Cicero “Tauro” tris naujus narius, pakeitė klubo vardą. Pasirinktas naujas klubui “Perkūno” vardas.

Šiandien sp. klb. “Perkūnas” savo eilėse turėdamas per 70 aktyvių sportininkų ir narių, yra laikomas vienu iš veikles-

nių lietuvių sporto klubų Amerikoje. Klube veikia šios sporto sekcijos: krepšinio, tinklinio, stalo teniso, šachmatų, lengvosios atletikos ir futbolo.

Šių metų pabaigoje “Perkūnas” švęs savo gyvavimo penkmetį. Nors tai trumpas laiko tarpas, bet reikia pripažinti, kad klubas savo veikla yra įnešęs daug gyvumo Chicagos lietuvių sporto gyvenime.

Šiuo metu klubo vadovybę sudaro: A. Kikilas, pirm., A. Grina, vicepirm., B. Puodžiukaitienė, sekr., L. Kriaučiūnas, reik. ved. ir A. Mykolėnas, kasininkas.

Baigdamas, noriu suminėti

asmenis, kaip p. p. V. Adamkevičių, Ed. Vengenską, Ed. Šulaitį, V. Radį, kurie savo darbu ir žiniomis yra prisidėję prie klubo organizavimo ir sportinės veiklos plėtimo. Taip pat negalima aplenkti ir tų, kurie pinigine parama prisidėjo prie klubo išlaikymo. Čia tenka suminėti p. D. Kuraitį, p. A. Petkų, p. A. Phillips, FASK, o taip pat visus čekiečius lietuvius, kurie vienokiu ar kitokiu būdu rėmė klubą.

—L. Kriaučiūnas

Tik “Naujienos” rašo tiesą—neša laimę, mokslą, šviesą

FURNACE HEAT

No costly pipes or registers to install or clean!

Siegler

PATENTED AUTOMATIC OIL OR GAS HEATERS

Tropical Floor Heat

GETS TO THE BOTTOM OF THE COLD FLOOR PROBLEM

This 'Two-in-one Heatmaker' DOES IT!

Siegler captures the *Top-o'-the-Flame* heat that's **4 Times Hotter** than *Side-o'-the-Flame* heat, doesn't waste it up the flue as ordinary heaters do. This extra, patented, inner heater is built right into the heart of the hottest fire. It captures the **4 Times Hotter** Heat from the burner flame and pours it out over the floors throughout your home.

This 'Match-Test' PROVES IT!

Your dealer will demonstrate. You'll see and feel how Siegler captures the **4 Times Hotter Top-o'-the-Flame** heat and forces it over your floors throughout your home.

This GUARANTEES IT!

"If your Siegler Oil Heater doesn't deliver more and hotter heat over the floors than ANY comparable size heater on the market today, regardless of make or price, you get your money back!"

SEE YOUR NEAREST DEALER OR WRITE SIEGLER, CENTRALIA, ILL.

A FURNACE JOB OF HEATING FOR THE PRICE OF A HEATER!

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 West 51st St.
HEmlock 4-7095